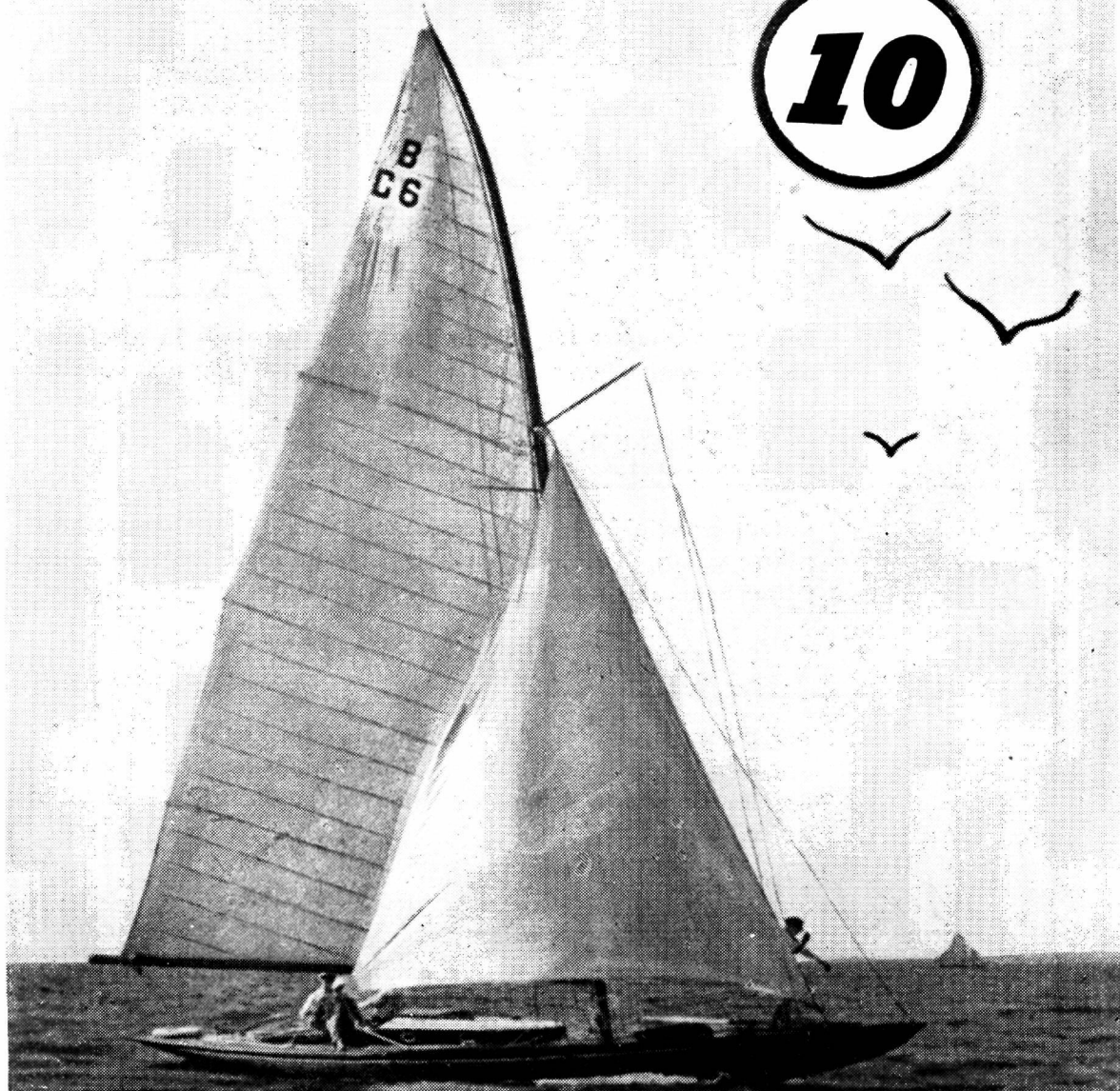

10

Politseilekt

Pärnu

KUURORDI

100. HOOAEG

Hooaeg 15. maist 15. septembrini. Odavad eel- ja järelhooajad 15. maist 20. juunini ja 10. augustist 15. septembrini.

SUPELASUTUS:

moodne raviasutus; ravitakse muda-, raba-, söehappe, hapniku-, vahu-, männiekstrakti- ja t. vannidega; hüdroterapeutiline osakond; massaaž; tervisvõimlemine.

RANNA-HOTELL:

moodsaim suvihotell Balti rannikul; oma keskjaam ja postiagentuur, telefonid kuum ja külm jooksev vesi tubades; einelaud-restoran muusikaga päeval ja õhtuti; tunnustatud köök.

MAJUTAMINE:

esmaklassilised hotellid ja pansionid; kontrollitud erakorterid; majutamist toimetab keskasutus Kuurortbüroo Lehe tn., telef. 6-10.

Puhas liivarand. Soe merevesi. Paradiis lastele. Sümfooniakontserdid iga päev. Ajakohased suvikohvikud ja lokaalid. Mitmekülgne sport. Väljasõidud.

Lähemat informatsiooni saab aadressil:

Pärnu, Supelinspektor

Politseileht

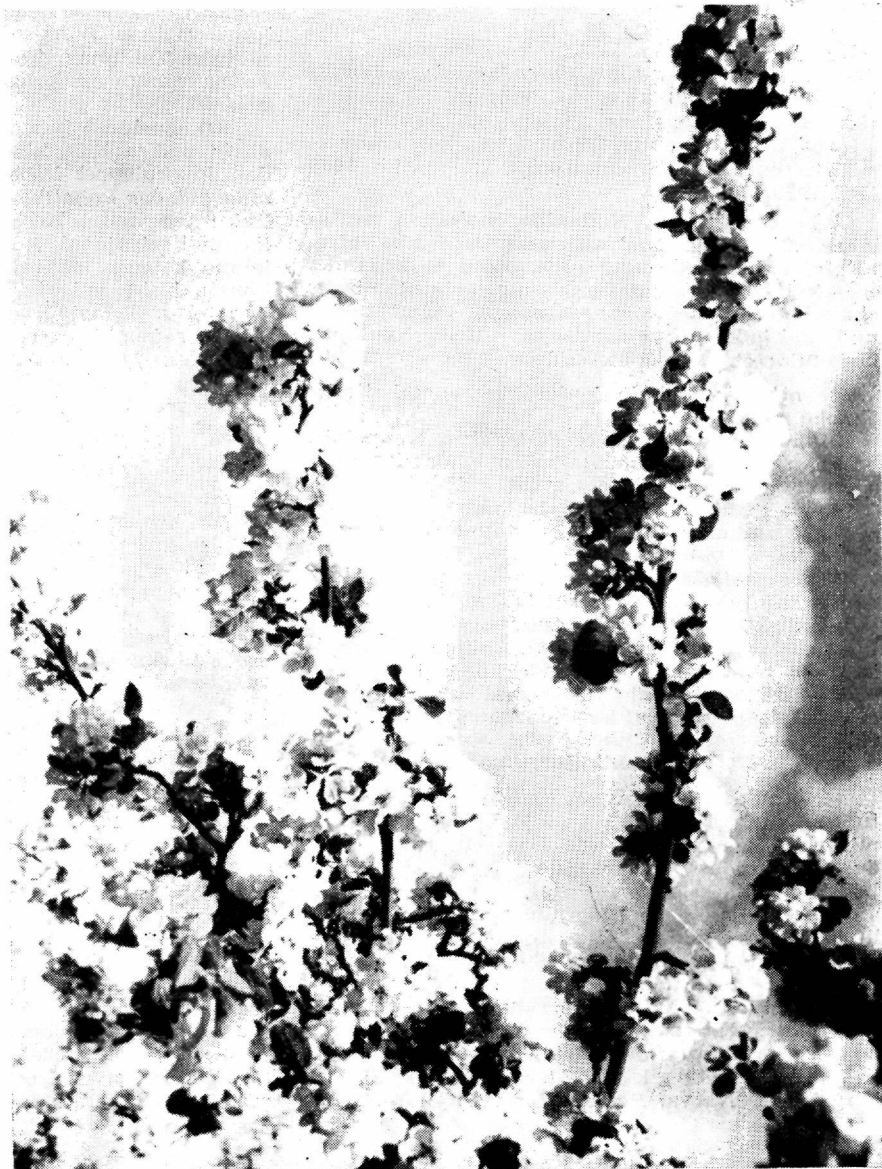
ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 10 (537)

Tallinnas, 27. mail 1939

XVIII aastakäik

KÄESOLEVAS NUMBRIS LEIATE: Kodanliku õhukaitse ülesanded ja organisatsioon — R. Vaharo. — Alaealiste kasutamine praktilisel jälitamisel. — Uusimaid võtteid kuriteo läbi omastatud vara peitmisel — M. Ese. — Karistussüsteemide ajaloolisest kujunemisest a. 1596 kuni käesoleva ajani — K. Pedaja. — Otsustusi sisaldavaid tunnistajate seletusi. — Kelmusi — S. Kuresoo jm.

Vastu suvele

Kodanliku õhukaitse ülesanded ja organisatsioon

Seaduslikud alused.

Kodanliku õhukaitse korraldamise vajaduse Eestis tõstis üles meie lugupeetud Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner ja tegi 1934. a. suvel ettepaneku Siseministrile, kes seisab kõige lähemal rahva neile eluavalduisile, mis on seoses kodanliku õhukaitse korraldamisega, võtta selle korraldamise ellukutsumine enese peale. Ühes ettepanekuga märkis Sõjavägede Ülemjuhataja ka põhimõtted, mida tuleks silmas pidada meie kodanliku õhukaitse korralduse väljatöötamisel.

Kodanliku õhukaitse (KÕ) seadus anti Riigivabanduse dekreedina 3. aprillil 1936 (RT 1936, 31, 210). KÕ ulatus ja teostamise üksikasjad määratakse kindlaks Kodanliku õhukaitse (KÕ) üldkavaga, mis antud Vabariigi Presidendilt 1. juunil 1938 (RT 1938, 54, 508) ja KÕ seaduse elluviimise määrustega, milledest Asutiste ja ettevõtete kodanliku õhukaitse korraldamise määrus on antud Siseministrilt 20. aprillil 1939 (RT 1939, 35, 267).

Ülesanded. Kodanlik õhukaitse asutatakse riiklike ja omavalitsusasutiste ning ettevõtete, eraasutiste ning ettevõtete ja kodanike enesekaitse korraldamiseks ning teostamiseks õhukallaletungide vastu ja nende puhul tekkinud kahjude kõrvaldamiseks. Eriti kuuluvad kodanliku õhukaitse ülesandesse:

- 1) ette valmistada kodanikke enesekaitseks õhuohu vastu;
- 2) hoida alal korda õhukallaletungide puhul;
- 3) organiseerida õhualarmi, moondamist, gaasiluuret ja aerobakterioloogilist kaitset;
- 4) korraldada sanitaarala ning esmas- ja arstiabi andmist õhurünnakuist kannatanud kodanikele;
- 5) korraldada õhurünnakute tagajärjel tekkinud kahjutulede kustutamist, gaasitatud kohtade mürgärastamist, rikutud veevärgi, valgustus- ja sidevärgu kordaseadmist, liiklemisummist ja teiste üldiste kahjude kõrvaldamist;
- 6) ette valmistada ja korraldada kodanike evakuatsiooni paigus, kus see õhuohu tõttu tarvilik.

Juhtimine.

Kodanlikku õhukaitset riigis, välja arvatud Sõjaministeerium ja sõjavägi, juhivad Siseminister kas otseselt või Politseialituse kaudu, arvestades Sõjavägede Juhataja seisukohti. Kaitseesisekorra ajal, kui määratakse ametisse Sõjavägede Ülemjuhataja, allub kodanlik õhukaitse temale. Siis toimub KÕ tegevuse juhtimise vahetuskord kohalike sõjaväevõimudega Sõjavägede Ülemjuhataja poolt määratud korras.

Kodanliku õhukaitse korraldamiseks ja teostamiseks jagatakse riigi territoorium vastavalt politsei prefektuuride piirkondadele samanimeliseks KÕ ringkonnaks: Tallinna-Harju, Viru-Järva, Narva, Petseri-Võru, Viljandi-Pärnu,

Lääne-Saare ja Raudteede, välja arvatud Tartu-Valga prefektuuri piirkond, mis jaguneb kaheks — Tartu ja Valga KÕ ringkonnaks, vastavalt samanimeliste maakondade piiridele.

KÕ ringkonna juhiks on prefekt; Valga KÕ ringkonnas — Valga politseijaoskonna komisar. KÕ ringkonna juhid alluvad kodanliku õhukaitse korraldamise alal Kodanliku õhukaitse ja tuletõrje juhatajale.

KÕ ringkonnad jagunevad vastavalt politseijaoskondade piirkondadele kaheks KÕ jaoskonnaks. KÕ jaoskonna juhiks on politseijaoskonna komisar.

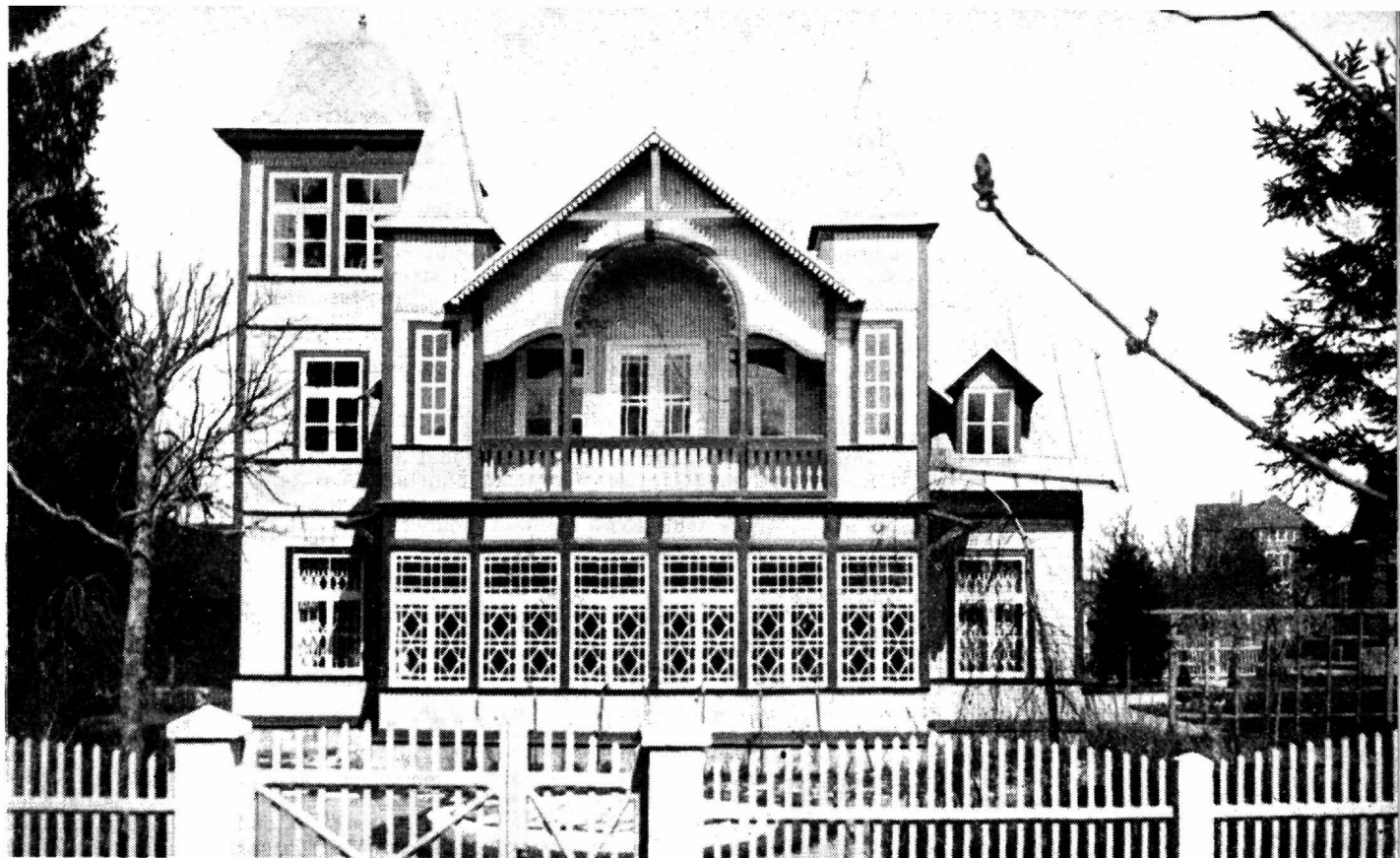
Kui linna administratiivpiirkonnas on 2 või rohkem KÕ jaoskonda, siis moodustavad nad koos vastava linna nimelise KÕ piirkonna, näiteks Tallinnas, Tartus ja Narvas. KÕ piirkonna juhiks on kohalik kõrgem politseijuht — prefekt.

KÕ jaoskond jaguneb KÕ rajoonideks, milledest piirid määratakse kindlaks KÕ jaoskonna kavades, kokkuleppel kohalike sõjaväevõimudega, silmas pidades kohalike olusid ja vaenlase võimaliku tegevust. KÕ rajooni piires võivad olla ka politseirajooni konstaabli piirid. KÕ jaoskonna kavaga määratakse KÕ rajooni juhtideks konstaableid või isikuid väljastpoolt politsei koosseisu, peamiselt kodanikke ametiisikuid.

KÕ rajoonid jagunevad KÕ hoonete gruppideks ja viimased — hoonete KÕ-ks. KÕ hoonete gruppide piirid määratakse tuleb silmas pidada, et hoonete grupid eralduksid üksteisest platside, eriti laiade tänavate, rohuaeade ja teiste hoonestamata maa-aladega. Tänavakitsused hoonete gruppide loomulikke piire ei moodusta, kuna kahjutuli kandub neist üle. Eraldi hoonete gruppideks võivad tulla määramisele suuremate asutiste või ettevõtete maa-alad ühes neil asuvate hoonetega. KÕ hoonete gruppide juhid määratakse kindlaks KÕ jaoskonna kavades. Hoonete gruppide juhtideks võivad olla nooremad politseiametnikud, asutiste või ettevõtete ametiisikud või ka juhtimisvõimelised eraisikud, kes elunevad või kelle teenistuskoht on hoonete grupi piires. Kui KÕ hoonete grupi moodustab ühe asutise või ettevõtte hoonestik, siis on selle hoonete grupi juhiks asutise või ettevõtte kodanliku õhukaitse juht.

Hoonete grupp koosneb üksikhoonest, mis võivad olla kas asutiste või ettevõtete hooned või elamud või ühed ja teised segamini.

Asutise või ettevõtte kodanliku õhukaitse juhiks on asutise või ettevõtte juhataja. Neis asutistes ja ettevõtetes, mida juhivad juhatused, määrab juhatus asutise või ettevõtte KÕ juhiks ühe oma juhatusliikmeist. Ministeeriumide kesk-asutiste, riigikontrolli ja -kantselei, samuti pealinna ja I astme linnade linnavalitsuste ning maavalitsuste keskasutiste KÕ juhi määrab vastav keskasutise juhataja. Asutiste ja ettevõtete KÕ juhid alluvad kodanliku õhukaitse korraldamise alal kohaliku KÕ jaoskonna juhile.

Tallinna Politseiametnike Kogu suvila Pirital

Elamu kodanlikku õhukaitset korraldab ja teostab majaomanik või -valitseja, keda on kohustatud abistama majaomaniku või -valitseja korraldusel majas elunevad isikud, kui nad on vabad oma asutise või ettevõtte kodanliku õhukaitse kohuseist.

KÕ nõukogu ja komisjonid.

Nõuandjaks ja abistavaiks organeiks KÕ juhtidele KÕ korraldamisel on Kodanliku Õhukaitse Nõukogu (KÕN) ja KÕ komisjonid. KÕN koosseisu kinnitab kolmeks aastaks Vabariigi Valitsus Siseministri ettepanekul. Nõukogu koosseisu kuuluvad:

1. Siseministeriumist; Politseialituse direktor — nõukogu esimehena ja Kodanliku õhukaitse ja tuletõrje juhataja — nõukogu abiesimehena;
2. Sõjamineeriumi esindaja;
3. Teedeministeriumi esindaja;
4. Majandusministeriumi esindaja;
5. Haridusministeriumi esindaja;
6. Sotsiaalministeriumi esindaja;
7. Sõjavägede Staabi esindaja;
8. Kaitseliidu esindaja;
9. Eesti Linnadeliidu esindaja;
10. Eesti Maaomavalitsuste Liidu esindaja;
11. Eesti Punase Risti esindaja;
12. Vabatahtliku Kodanliku Õhukaitse Liidu esindaja;
13. Kaubandus-tööstuskoja esindaja;
14. Majaomanikkude Koja esindaja;
15. Arstide Koja esindaja;
16. Insenerikoja esindaja;

17. Rohuteadlaste Koja esindaja.

Igal nõukogu liikmel on alaline asetäitja. KÕN ülesandeks on eriti:

1. kodanliku õhukaitse alal uute põhimõtete püstitamine;
2. järgneva aasta kodanliku õhukaitse tööde ulatuse kava ja aastaeelarve läbivaatamine ja heakskiitmine;
3. Siseministri poolt antud KÕ küsimuste ja toimetuste läbivaatamine ja seisukoha avaldamine;
4. seltskondlike organisatsioonide ja rahva laiemate hulkade kaasatõmbamine kodanliku õhukaitse tegevusele;
5. seltskonnalt tuluallikate soetamine kodanliku õhukaitse toetamiseks.

Kodanliku õhukaitse komisjonid kutsutakse ellu tarviduse järgi linnades, alevikes ja suurtööstusrajones, kus korraldatakse kodanlikku õhukaitset. Komisjoni koosseisu kuuluvad peale kohaliku kõrgema KÕ juhi, kes on KÕ komisjoni esimees, liikmetena kohaliku sõjaväe-, kaitseliidu- ja tuletõrjeüksuse, Punase Risti ja nende organisatsioonide, asutiste, ettevõtete ja tööstuste esindajad, kes on seoses KÕ korraldamisega. KÕ komisjoni koosseisu ja kestuse määrab Siseminister KÕ ringkonna juhi ettepanekul. Komisjoni ülesanded määratakse kindlaks Siseministri poolt antava KÕ juhendiga.

KÕN ja KÕ komisjonid kutsutakse kokku nende esimeeste poolt tarviduse järgi: KÕN — Siseministeriumi ja KÕ komisjonid — vasta-va KÕ juhi juurde. KÕN ja KÕ komisjonid teotsevad: esimene Siseministrilt ja teised KÕ ja

tuletõrje juhatajalt kinnitatud kodukorra alusel. Nõukogu ja komisjoni liikmeile ei maksta tasu istungite eest.

Kodanliku õhukaitse jaotus.

Kodanlik õhukaitse jaguneb kohuslikuks ja vabatahtlikuks.

Kohuslikul alusel korraldatakse kodanlik õhukaitse linnades, alevikes ja suurtööstusrajoones, kui neis on politsei andmeil 3000 ja rohkem elanikku, või vähema elanike arvu juures, kui need ei asu raudteest otsejoones kaugeimal kui 5 km. Raudtee all tuleb mõista ka eraraudteid, kui need on kasutatavad üldliiklemiseks. Riigiraudteede administratiivpiirkonnas, s. o. raudteede maa-alal korraldatakse kodanlik õhukaitse kogu raudteevõrgu ulatuses. Sõja korral on Sõjavägede Ülemjuhatajal õigus teha KÕ korraldamine kohuslikuks kogu riigi territooriumi ulatuses või selle üksikuis osis.

Isikud, kes teenivad neis riigi- ja omavalitsusasutises ning -ettevõtetes ja eraasutises ning -ettevõtetes, mis asuvad kohusliku kodanliku õhukaitse piires ja millelele on kodanliku õhukaitse asutamise tehtud Asutiste ja ettevõtete kodanliku õhukaitse korraldamise määrusega Siseministri poolt sunduslikuks, moodustavad kohusliku kodanliku õhukaitse. Neile isikuile loetakse KÕ tegevusest osavõtt ametialaseks tegevuseks, see tähendab lisatasuta tegevuseks, mida võib teha nii ametiajal kui ka väljaspool harilikke igapäevaseid töökohustusi KÕ juhtide korraldusel.

Kohusliku kodanliku õhukaitse piirkonnas asuvad riigi- ja omavalitsusasutised ning ettevõtted ja eraasutised ning -ettevõtted jagatakse oma tähtsuse ja KÕ ülesannete iseloomult kahte liiki:

I liik — asutised ja ettevõtted, mis peavad jätkama oma tegevust õhurünnaku ajal või kohe pärast õhurünnakut, ja

II liik — kõik asutised ja ettevõtted, mis ei kuulu I liiki.

I liigi asutised ja ettevõtted on kindlaks määratud Siseministri poolt ja need on kohustatud korraldama Siseministrilt 4. mail 1939 antud juhtnõuõrde kohaselt oma asutise või ettevõtte kodanlikku õhukaitset, vaatamata nende isikliku koosseisu suurusele. Need asutised ja ettevõtted on järgmised: ministriumide keskasutised, riigikontroll, riigikantselei asutised, maa- ja linnavalitsuste keskasutised, politseiasutised, riigi raudteevõrk ühes raudteeasutiste ja -tehastega, posti-, telegraafi-, telefoni- ja raadioasutised — arvatud välja nende abiasutised, I liigi lennujaamad, I ja II liigi sadamad, vangimajad, tuletõrjeüksused, raviasutised, apteegid, ravimite ja ravivahendite valmistamise asutised, rohukaubalaod, laboratooriumid, veevärgid, gaasi- ja elektrijaamad, tramm, omnibusedepood, aurupesumajad, avalikud saunad, tapamajad, pangad, avio- ja autotöökojad ning need tööstused, mis valmistavad relvi või nende osi, laskemoona, lõhkeaineid, gaasikaitsmeid, sõjaväe võitlus- ja voorivahendeid, sõjaväe kraami- ning riidevarustust või nende osi, keemiatooteid, nagu õlisid, määrdeid, puumassi jm.

Erandeid võib teha Siseminister.

II liigi asutised ja ettevõtted on kohustatud korraldama oma asutise või ettevõtte kodanlikku

õhukaitset, kui asutises, ettevõttes või tööstuses töötab vähemalt 100 isikut.

Kui kaks või rohkem asutist või ettevõtet asetsevad üksteise lähedal, siis võivad asutised ja ettevõtted kohaliku KÕ ringkonnajuhil loal korraldada oma piirkonna kaitseks ühise KÕ, mille üldjuhiks on suurima isikulise koosseisuga asutise või ettevõtte KÕ juht.

Pealeselle on Siseministril õigus anda kodanliku õhukaitse alal ülesandeid kaitseleidule Sõjavägede Juhataja kaudu, samuti kohustada Eesti Tuletõrje Korpust, Eesti Punase Risti Seltsi ja tarbekorral ka teisi Eesti Vabariigis teotsevaid seltse, ühinguid või nende liite osa võtma kodanliku õhukaitse tegevusest.

Kui kohal olevaist organiseeritud jõududest ei jätku õhurünnakust tekkinud kahjude kõrvaldamiseks, on kodanliku õhukaitse juhtide või politsei nõudel kohustatud kodanliku õhukaitse tegevusest osa võtma kõik kohal viibivad kodanikud, vaatamata rahvusele ja kodakondsusele, kui seda kohustust ei piira kodaniku vanus,ervisrikked, riikide omavahelised lepingud ja rahvusvaheline õigus.

Vabatahtliku kodanliku õhukaitse moodustavad need isikud, kes ei kuulu kohuslikku kodanlikku õhukaitse, kuid kes tahavad oma võimete kohaselt kaasa aidata kodanliku õhukaitse tööle ning sel eesmärgil on astunud vabatahtliku kodanliku õhukaitse ühingu (VKÕ) liikmeks. On soovitatav, et rahvalaemate hulkade kaasatõmbamiseks vabatahtliku kodanliku õhukaitse tööse ka KÕ kohuslikud isikud, eriti juhtivatel kohtadel seisvad isikud astuksid vabatahtliku kodanliku õhukaitse ühingu liikmeiks.

Vabatahtliku kodanliku õhukaitse ühingud teotsevad normaalpõhikirja alusel, mis kinnitatud Siseministri poolt 28. mail 1936 (RT 1936. 47, 380). VKÕ ühing loetakse heategevaks organisatsiooniks ja tema eesmärgiks on abiks olla riiklikele ja omavalitsuste kodanliku õhukaitse organeile kodanike ning elu- ja tööstuskeskuste õhukaitse toimingute ettevalmistamisel rahuajal ja teostamisel sõja korral.

Oma ülesannete teostamiseks VKÕ ühing:

1. selgitab kodanikele nõudeid, mis on vajalikud täita kodanikel endil, et vältida ja pehmemendada õhukallaletungi läbi tekkivaid kahjusid;
2. korraldab oma liikmete väljaõpet vastavalt Siseministrilt 7. novembril 1938 kinnitatud väljaõppe korraldusele ja õppekavadele nõnda, et nad oleksid võimelised täitma neile pandavaid ülesandeid;
3. soetab tarvilikke õhukaitse abinõusid ja varustust.

Ühingu tegevliikmed, kes on saanud kodanliku õhukaitse ettevalmistuse, moodustavad ühingu rakenduskonna. Rakenduskonna tegevust juhivad ühingu juhataja poolt määratud ühingu liige. Rakenduskonna juhile määratakse abi.

Oma eesmärkide taotlemiseks ühing teotseb tihedas kontaktis kohapealsete kohuslike kodanliku õhukaitse organitega ja teiste ühingutega ning politsei ja sõjaväevõimudega.

Erakorralisel aegadel, kui astub ametisse Sõjavägede Ülemjuhataja, allub ühing kohaliku kodanliku õhukaitse juhi kaudu sõjaväeülemaile, kelle kaitserajooni ta kuulub, korras, nagu see on ette nähtud kaitsekavades ja häireinstruktsioones.

Vabatahtliku kodanliku õhukaitse kõrgemaks organiks on Vabatahtliku Kodanliku Õhukaitse Liit (VKÖL), kelle põhikiri on kinnitatud Siseministri otsusega 22. jaanuarist 1938 (RT 1938, 14, 130). Eesti Vabariigis võib asutada ainult ühe vabatahtliku kodanliku õhukaitse liidu. Kõik vabatahtliku kodanliku õhukaitse ühingud peavad kuuluma Vabatahtliku Kodanliku Õhukaitse Liitu.

Vabatahtliku Kodanliku Õhukaitse Liidu eesmärgiks on:

1. juhtida ja arendada vabatahtliku kodanliku õhukaitse ühingute koostööd, teostada järelevalvet nende tegevuse üle ja kaitseda nende huve;
2. levitada ja selgitada kodanliku õhukaitse põhimõtteid rahva keskel.
Oma eesmärkide saavutamiseks Liit:
  1. korraldab vabatahtliku kodanliku õhukaitse väljaõpet;
  2. annab vabatahtliku kodanliku õhukaitse ühingutele nende tegevuses juhtnööre ja nõu, abistab neid kodanliku õhukaitse varustuse ja abinõude soetamisel, hangib toetusi ja jaotab neid ühingute vahel vastavalt tegevusele ja vajadusile ning astub muid samme vabatahtliku kodanliku õhukaitse ühingute huvides, pidades sealjuures kontakti kohusliku kodanliku õhukaitse juhtkonnaga;
  3. kontrollib Liitu kuuluvate vabatahtliku kodanliku õhukaitse ühingute tegevust ja toimetab nende majandusliku asjaajamise revideerimist vähemalt kord kolme aasta kestel;
  4. palkab ametisse eriteadlasi ja instruktoreid;
  5. annab välja ajakirju ja kirjandust kodanliku õhukaitse alal;
  6. soetab kodanliku õhukaitse raamatukogu ja asutab muuseumi;
  7. organiseerib koostööd teiste keskorganisatsioonidega, korraldades selleks ühiseid kongresse, kõnekoosolekuid, kodanliku õhukaitsepäevi, näitusi, demonstratsioone ja muid ühiseid üritusi;
  8. korraldab kodanliku õhukaitse varustuse levitamist oma liikmeskonna kaudu kodanikele;
  9. annab Siseministriumile aru vabatahtliku kodanliku õhukaitse tegevusest.

VKÖL tegevuspiirkonnaks on kogu riigi territoorium.

Vabatahtliku Kodanliku Õhukaitse Liidu ning ta ühingute liikmed, kes saavad vigastada kodanliku õhukaitse ülesannete täitmisel ja täielikult või osaliselt kaotavad töövõime, või nende surma korral nende perekonnad, saavad pensioni ühiseil aluseil kaitseliitlastega. Vastavad pensionimäärad määrab Vabariigi Valitsus. Samuti tasutakse kodanliku õhukaitse kohuste täitmisel saadud vigastuse arstimise kulud.

Juhtumil, kui vigastada saanud kodanliku õhukaitse liige või tema perekond on õigustatud saama mõne teise pensioniseaduse järgi kõrgeimat pensioni, siis makstakse neile nende soovil see pension, mis on suurem. Pensionid ja arstimiskulud makstakse riigi summadest.

VKÖ ühingu liikmed kannavad Siseministri otsusega 5. aprillist 1939 kinnitatud eraldusmärke.

KÖ jõud. Jõududeks on kodanliku õhukaitse teostamisel:

1. isikud, kes teenivad neis riigi- ja omavalitsusasutis ning ettevõtteis ja neis eraasutis ning ettevõtteis, mis kuuluvad KÖ ülesannete iseloomult I liiki, ja need isikud, kes teenivad neis KÖ II liigi asutis ja ettevõtteis, kus töötab vähemalt 100 isikut;
2. Eesti Tuletõrje Korpus, Eesti Punane Rist, Kaitseliit ja teised organisatsioonid, kellele antakse ülesandeid KÖ seaduse ja KÖ üldkava alusel ja korras;
3. vabatahtl. KÖ ühingud ja nende Liit;
4. majaelanikud, kes on vabad esimeses punktis tähendatud asutise või ettevõtte KÖ kohustusest, oma maja KÖ teostamisel;
5. kodanliku õhukaitse juhtide või politsei korraldusel abiks nõutud kodanikud.
Kodanliku õhukaitse kohustus kestab 15. kuni 60. eluaastani.

KÖ ülesannete jaotus.

Ministerriumid korraldavad ja teostavad kodanlikku õhukaitset oma keskasutis juures ja neile alluvais asutis ja ettevõtteis, mis asuvad kohtades, kus kodanliku õhukaitse asutamine on kohuslik.

Omavalitsuste ülesandeks eelnimetatud kohtades on:

1. korraldada ja teostada kodanlikku õhukaitset neile alluvais asutis ja ettevõtteis;
2. korraldada ja teostada omavalitsuse piirkonnas elunevate kodanike üldist KÖ;
3. kutsuda ellu vabatahtl. KÖ ühinguid;
4. anda nõu ja teostada järelevalvet kodanike omakaitse teostamisel KÖ alal.

Eesti Tuletõrje Korpuse ülesandeks on:

1. ette valmistada oma allüksusi teotsemiseks õhurünnaku tagajärjel tekkinud üksikute tulipesade kui ka massiliste kahjutulede kustutamiseks gaasiohu olukorras;
2. organiseerida, täiendada ja varustada oma üksusi eriti mürkärastamis-, remont- ja päästetööde teostamiseks ning korra ja julgeoleku säilitamiseks kodanike üldises KÖ teenistuses;
3. korraldada tuletõrje abinõude hajutamist õhurünnakute puhuks.

Eesti Punase Risti ülesandeks on korraldada KÖ sanitaarala koos omavalitsusega kodanike üldiseks abistamiseks õhurünnakute korral, selleks:

1. organiseerides sanitaartegevuskondi ja esmasabiandmist kannatanuile;
2. korraldades haigete transporti;
3. aidates omavalitsusile kaasa kollektiiv-sanitaarabiandmise punktide ja ajutiste haiglata sisseseadmises, kusjuures omavalitsus muretses ruumid ja statsionaarse sisustuse, Punane Rist annab medikamendid ja arstliku personaali;
4. andes kodanikele esmasabi juhtnööre õhurünnakute puhuks.

Kaitseliidu ülesandeks on eriti — moodustada oma liikmeid, kes ei kuulu mobilisatsiooni alla, korrapidajate-üksusi abiks välispolitseile korra ja julgeoleku säilitamiseks õhurünnaku korral.

Naiskodukaitse ülesandeks on abistada:

1. Eesti Punast Risti esmasabi korraldamisel ja teostamisel ning
2. omavalitsusi ühisteotlustamise organiseerimisel ja teostamisel KÕ kohuslikes asulais (linn, alevik, suurtööstusrajoon) kui ka evakueerimispaigus.

Vabatahtliku Kodanliku Õhukaitse Liidu ja VKÕ ühingute ülesandeks on oma liikmeskonna ja rahva laiemate hulkade väljaõpetamine KÕ alal, oma liikmeskonna varustamine KÕ varustuse ja abinõudega ja KÕ rakenduskondade ja tegevkondate moodustamine abiks riigi- ja omavalitsusasutisile kodanike üldise KÕ teostamiseks.

Noorte organisatsioonid, nagu noorkotkad, skaudid jt. abistavad oma liikmetega, alates 15. eluaastast, KÕ tegevkondi, eriti sidevaatlusteenistuse pidamisel KÕ kohuslikes asulais.

Majaelanikud, kes on vabad KÕ kohustusist oma teenistuskohal, on kohustatud abistama majaomanikku või -valitsejat elamu kodanliku õhukaitse teostamisel, täites oma jõu ja võimete kohaselt neile pandavaid ülesandeid.

Kõik kohal viibivad kodanikud on kohustatud kodanliku õhukaitse juhtide või poliitsei nõudel osa võtma kodanliku õhukaitse tegevusest, et kõrvaldada või piiri panna kahjustele, mis on tekkinud vaenlase õhurünnakute tagajärjel.

Kulude kandmine.

Kodanliku õhukaitse korraldamise ja teostamise kulud kantakse:

1. riigiasutiste ja -ettevõtete kaitseks — vastavate ministriumide poolt eelarve korras;
2. omavalitsusasutiste ja -ettevõtete ning kodanike üldiseks kaitseks — omavalitsuste poolt eelarve korras;
3. eraasutiste, -ettevõtete ja -hoonete kaitseks — nende omanike poolt.

Pealeselle kasutatakse KÕ korraldamiseks sissetulekud, mis hangitud Vabatahtliku Kodanliku Õhukaitse Liidu ja VKÕ ühingute poolt.

Kodanlikku õhukaitset korraldavate riigiasutiste ja -ettevõtete eelarve ettepanekuisse võetakse vastavate ministrite korraldusel vajalike KÕ tööde teostamiseks vastavad summad. Nende summade kulutamise kava kinnitab Siseminister.

Omavalitsused ja nende ettevõtted, kellele kodanliku õhukaitse asutamine on tehtud Asutiste ja ettevõtete kodanliku õhukaitse korraldamise määrusega sunduslikuks, on kohustatud igal aastal määrama vähemalt 1/2% oma korraliste kulude eelarveist kodanliku õhukaitse teostamiseks. Nende summade kulutamise kava kinnitab Siseminister, arvestades Sõjavägede Juhataja seisukohti.

Elamute omanikud, kellele majad asetsevad KÕ korraldamise piires, peavad korraldama oma kulul oma majade kodanlikku õhukaitset Siseministri poolt antud määruste nõuete kohaselt. Neis piires asetsevate tulekindlast materjalist elamute omanikud, samuti vähemalt tulekindlate kapitaalsetega elamute omanikud on kohustatud sisse seadma oma maja elanikkonna tarvis maja ehituskonstruksiooni kohaselt gaasivarjendi või gaasikindla rummi, kui majas on vähemalt kokku 25 elutuba või äri-, ettevõtte- või asutiseruumi, kusjuures asutise-, ettevõtte- või

äri-ruumil 15 m² põrandapinda arvatakse üheks toaks. Gaasivarjendi ja gaasikindla ruumi siseseadmise kulud ei kannu tüürnikud; need kulud loetakse harilikeks remondikuludeks.

KÕ korraldamise piires uute tulekindlast materjalist elamute püstitamisel, milles kokku vähemalt 25 elutuba või äri-, ettevõtte- või asutiseruumi, peab ehitusprojektis olema ette nähtud gaasivarjend.

Kui eraasutise või -ettevõtte omanik ja ka majaomanik ei täida antud tähtajaks Siseministri poolt antud määruste eeskirju kodanliku õhukaitse korraldamise alal või täidab neid puudulikult, siis vastav omavalitsus teostab nende määruste nõuded sundkorras omaniku kulul. Kulud nõutakse sisse administratiivkorras.

Karistuste normid.

Kodanliku õhukaitse teostamine on rahva elu ja tervise ning tema vara kaitse korraldamine modernaja sõjakoleiduse — vaenlase õhurünnaku vastu ning seega iga kodaniku püha ülesanne. Ei saa kujutleda halvemat olukorda, kui seda on üldine kaos ja paanika kaitseta linnas, alevikus või suurtööstuses, kus võimud ja elanikud pole võtnud tarvitusele kõiki võimalikke enesekaitse abinõusid ja kus selle tagajärjel majastmajja käiv leegitsev tule põlv koos keemiliste rünnakainete ja pommikildudega teeb aga hävitus-tööd, külvates surma ja kaudu kodanikele ja mitme põlve vaevaga kogutud varadele. Hilja on siis oiata ja hädaldada. Enesekaitset tuleb teostada varakult. Tuleb aegsasti teostada vajalikud ettevalmistustööd, mis võimude poolt on määratud, arvestades seda, et need on minimaalsed nõuded rahva julgeoleku tagamiseks õhukallaletungide puhuks.

Teadlik kodanik võtab vabatahtlikult osa kodanliku õhukaitse tööst ja täidab oma elamu ning eluaseme suhtes tõrkumatult nõuded, mis on seoses tema enese, ta perekonna ja lähimate elu ja vara julgeoleku kindlustamisega.

Need kodanikud, kes ignoreerivad määruste eeskirju, ja jätvavad oma elamu kaitse teostamata, muutudes seega ohtlikeks kogu ümbruskonnale ja saates ohtu neis elunevad inimesed, tuleb sundida seaduse karmusega alistuma maksmapandud korrale.

Tõrkuvate kodanike jaoks näeb seadus ette kolmekuise arestikaristuse või rahatrahvi kolmsada krooni. See karistus ei vabasta süüdlast tema poolt täitmata jäetud KÕ ettevalmistustööde teostamisest, vaid need viiakse läbi sundkorras. Selline kord on maksev igas riigis, kus kodanlikku õhukaitset teostatakse, vaid selle vahega, et karistusnormid tõrkujate suhtes on välismaades karmimad.

Alaealiste kasutamine praktilisel jälitamisel

Kriminaaljälitamisel on sageli alaealised — lapsed — olnud suureks abiks süütegude ja süütegijate avastamisel. Osalt uudishimust, osalt lapselikust mõistmatusest aetuna vaatleb ja jätab oma mällu alaealine neid looduse ja inimeste poolt esilekutsutud muudatusi, milledest tavaline täisealine kodanik oma igapäevase töö ja mõtete juures ükskõikselt möödub. Eriti maalapsed on tähelepanelikud jälgima nende ümber sündivaid muudatusi — liikumisi. Sellest siis jälitajale praktiline õpis, et ei tule kunagi unustada võimaluse korral laste poole pöördumast küsimustega, kas nemad ei ole midagi tähele pannud seoses süüteoga. Sageli on laste poolt antud seletused ainukeseks teeks süüteo selgitamisel ja süütegija avastamisel ning tabamisel.

On lapsi, kes julgelt ja abipakkuvalt seletavad politseiametnikule kuuldot-nähtut, kuid osa lapsi hoidub kartlikult politseiametnikest eemale, kas ainult kartusest või on neile keelatud vanemate poolt igasuguste seletuste andmine, ehkki vanemal ei ole mingit ühendust toimitud süüteoga. Kardetakse laste pärast, et need oma seletuste andmisega võiksid sattuda süütegijate vihavaenu alla.

Arusaadavalt on vormilised toimingud, s. t. alaealiste laste ülekuulamised ainult siis soovitatavad, kui puuduvad üldse teised süütõendid, või kui need ei ole küllalt tõhusad õigusemõistmisel. Teisil juhtumel tuleb võimalikult hoiduda alaealiste ülekuulamisest, neid tuleb kasutada peamiselt andmete kogumiseks ja ka seda võimalikult salajaselt.

Allpool üks juhtum, kuidas alaealiste tähelepanelikkus aitas kiiresti avastada süütegija.

Ühel suvepäeval kell 14.00 teatas üks suvitulinna elanik kohalikule politseinikule, et tema majast, mis asub üksikuna linnaserval, on sama päeva lõunaajal varastatud akna purustamisega ja kapiukse lõhkumisega suurem summa raha. Teopaigal ei leidunud mingit jälge, mis oleks soodustanud süütegija avastamist. Ka ümbruskonna elanike seletused ei annud tulemusi. Keegi ei olnud ühtki võorast isikut sel ajal kuriteopaigal tähele pannud.

Veelkord kõndis jälitaja ametnik lähema teopaiga ümbruse läbi ja sündmuse asetleidnud maja vastas olevast metsast leidis mängimas kaks 8—10-aastast poisikest. Kahjusaaaja oli avalduse juures kaudselt kahtlustanud ümbruses olevaid poisikesi, kes alati olevat tema maja ümbruses vallatlenud, mispärast ametnik hakkaski usutlema neid.

Poisid seletasid, et nemad on küll mänginud lõunaajal nim. maja ümbruses, kuid kedagi ei ole seal märganud liikumas. Lõppeks küsis ametnik, kas nemad on näinud kedagi mööda sõitmas, kas hobusel või jalgrattal. Sõna „jalgratas“ meenutas otsekohe poistele terve sündmustiku ja nad seletasid üksteise võidu, et lõunaajal olevat neist mööda sõitnud üks võoras meesisik jalgrattal, millel olnud ees imelik pruuni värvust lamp, mis sõidul üles-alla õõtsunud, ja esimesel porilaual olnud lövi kujutis. Poisid teadsid veel, et kui lövi on porilaual, siis olevat jalgratta firma „Bauer“. Numbrit ja sõitjat isikut poistest kumbki ei pannud tähele, sest neid see ei huvitanud.

Üks niit oligi käes ja asi hakkas hargnema. Varsti leiti linnast üks samade tundemärkidega jalgratas ja selle omaniku juurest suurem summa raha. Kahele alaealisele poisile jalgratast näidates, mille kõrval seisis selle omanik, ütlesid poisid korraga: „tunneme küll, seesama!“ Kohe tunnistas kahtlustatav oma süü üles, arvates, et poisid teda teol olid salaja jälginud ja nüüd siis ära tundsid. Poisid tundsid ainult jalgratast, kuid sellest piisas juurdluse lõpuleviimiseks.

Teine sündmus leidis aset samas sisemaal suvituslinnas. Ühel hommikul teatasid supelranna läheduses elunevad vanemad, et nende 5-aastane tütar E. on kadunud juba ligemale kaks päeva ja nende otsimine ümbruskonnas ei ole annud tulemusi, ning kartes kõige halvemat, palusid politsei abi.

Kell 13.00 oli E. läinud supelranda mängima ja hiljem ei teadnud keegi temast midagi. Kohalik konstaabel, kogudes andmeid kohalikelt elanikelt ja suvitajailt, ei jõudnud avaldusest kaugemale. Veel möödus päev, kuid olukord oli sama, ehkki konstaabel kogu järveäärse oli läbi traalinud ja lahtised ümbruskonna kaevud ja augud läbi vaadanud. Ka E. seljas olnud riideid ei leidunud kusagil.

Järgmisel päeval hakkas konstaabel, teisi toiminguid komissari korraldusel kõrvale jättes, uuesti nim. asja intensiivselt selgitama, sest linnas oli levinud põhjendamatu jutt, et ema ise oli kõrvaldanud oma lapse perekondlikel põhjusil. Konstaabel hakkas rääkima supelranna rajoonis mängivate lastega, kus üks väike tütarlaps teadis seletada, et tema olevat näinud E-d tema kadumispäeval kellegi 8-aastase tütarlapse H-ga supelkoha juures mängimas.

Ülekuulamisel H. rääkis, et tema tõesti on E-ga supelrannas mänginud ja pöörkiigel kiikunud, kuid siis on tulnud kiige juurde kolm

Uusimaid võtteid kuriteo läbi omastatud vara peitmisel

17. jaanuari hommikul s. a. avaldas Erra vallas, Kiviõlis elunev Eduard K. kohaliku le konstaablile, et 16. jaanuari õhtul s. a., kella 19.00 ja 20.00 vahel, Kiviõlis restorani ees on tunginud temale kallale keegi poola rahvusest kaevandustöölise ja löönud temale rusikaga korduvalt näkku, seejuures rusikas mingit kõva asja hoides. Saadud hoopide tagajärjel on ta kukkunud tänavale ja kallaletungija röövinud tema pükste küljetaskust kaks 50-kr. rahatähte ning palitu põuetaskust 3 kr. väärtuses metallraha ja seejärel põgenenud, jättes teda tänavale lamama.

Sama päeva hommikul sündmuskohale saabunud Narva kriminaalpolitsei assistendid asusid juurdlema sündmust ja kõigepealt selgitama, kas on tegemist röövimisega, sest sageli on

selgunud, et vastastikuses kakluses kannatanu, kättemaksuist aetuna, hakkab vähemkannatanu süüdistama röövimises.

Andmete kogumisel selgus, et Eduard K. 16. jaanuaril s. a. kella 18.00 ja 19.00 vahel, viibides viinastunult Kiviõlis, Eriksoni söögi-majas, on hooelnud oma rahaga, lehvitates käes 50-kr. rahatähti ja öeldes, et tal on raha küllalt.

Samas selgus, et sel ajal, kui Eduard K. oma rahatähti on lehvitanud, on asunud tema laua juurde kaks poola rahvusest töölisi, kelledest üks on olnud Severyn B. nimeline ja kannud seljas halli palitut. Koos kahe poolakaga on hakanud E. K. seal viina jooma ja kella 19.00 ajal lahkunud nende seltsis.

Samal päeval kella 19.00 ja 20.00 vahel on ilmunud E. K. kahe tundmatu poolaka seltsis

purjus isikut ja tema joosnud koju, jättes E. kolme mehega edasi kiikuma. Küsides H-lt lähemalt kolme mehe kirjeldust, tuli üllatav vastus. Pealaest jalatallani kirjeldab 8-aastane tütarlaps kolme meest, iga üksikeseme täpset värvust hästi mäletades. Kas on siin tegemist eriti hea mälu ja tähelepanelikkusega, või on jutt välja mõeldud, nende küsimuste ees seisab juurdleja ametnik.

Toimetanud salajasi tähelepanekuid H. üle, märkas konstaabel, et H., kes alati supelrannas armastas mängida, ei käinud seal enam kordagi, eelistades selle asemel kaugemal asetsevat metsa.

Kus on E., vähemalt E. laip?

Kuuendal päeval pärast E. kadumist andis vesi oma ohvri välja. Hüppetornist umbes 50 m kaugusel leiti riideis E. laip, millel puudusid vägivallatunnused. Lahkamistulemused ei annud selgitavaid tulemusi. Põhjendatud kahtlustuse tõttu konstaabel kuulas üle tütarlapse H. tema ema juuresolekul. Tütarlaps käitus väga ustavalt ja jäise rahuga, ning kordas varem antud seletust. Kuid kolme isiku välise kirjelduseni jõudes andis tütarlaps eelmise korra seletusest hoopis erineva seletuse. Ametnik oli kindel, et selle väljamõeldise taga peitub midagi. Lühikese küsitlemise järele tütarlaps nutma puhkedes ja emale abiotsivalt kaela langetes seletas, kuidas tema koos E-ga oli hüppetorni läinud ja seal kahekesi hullates ja tõugeldes oli E. kogemata vette kukkunud. E. ei ole enam veepinnale tulnud ja suure hirmuga

on tema koju joosnud, kellelegi sellest teatamata, ehkki sel ajal mõned suplejad kaldal olid viibinud. Kurvalt lahkus ema oma tütre-ga, kelle käsi oli võtnud tahtmatult noore elu, kuid seadus andestab talle, ta ei ole süüdiv.

Südasuvel olid rannavargused muutunud peaaegu igapäevaseks, kuid ühtki juhtumit ei olnud võimalik selgitada andmete puudumisel. Valve teostamine rannas olevate isikute riiete suhtes andis ainult niipalju tulemusi, et sel päeval, kui konstaabel valvet teostas, ei pandud toime ühtki vargust. Tuli leida teine tõhusam tee.

Konstaabel pani valvama kaks agarat poisi-kest — noorkotkast — ja kahe päeva kestel selgus neli rannavargust, ning nendega ühenduses seeria vargusi, osa koguni niisuguseid, millede kohta puudusid avaldused ja mis on toimitud mujal. Kõik neli rannavarast olid varem karistamata, mispärast nende tabamine varem oli raske. Kahe tähelepaneliku poisi-kese silmad avastasid süüdlased ja sel suvel ei kordunud seal enam ühtki rannavargust.

Need üksikud juhtumid näitavad, et meil tuleb austada neid väikesi abimehi ja neile pühendada rohkem tähelepanu jälitamisel. Politsei peab rohkem tähelepanu pöörama noorte suhtes, nagu see on teostatud teistes riikides, näit. Saksamaal, kus politsei õpetab noorsoole liiklemist, enesekaitset jne.

Ka noorsoo organisatsioones peaks selgitama politsei vajadust ja tema ülesandeid. Peaks kaduma selline olukord, kus vanemad hirmutavad oma nutvaid lapsi politseiga.

Arm-In.

restorani, kus nad viina on küsinud, mida aga neile seal polevat müüdnud, sest nad on olnud viinastunud. Sellele vaatamata ei olevat nad restoranist kohe lahkunud, vaid E. K. on istunud toolile, kuhu jäänud tukkuma. Poolakad on jäänud sinnasamasse.

Viimaks on müüdnud mustasse palitusse rõivastatud poolakale viina väljasjoomiseks ja viimane on lahkunud restoranist. Hallis palitus olnud poolakas on võtnud toolil tukkuval E. K.-l käealt kinni ja talutanud ta restoranist välja. Omavahel neil tüli ega sõnavahetust restoranis ei olnud.

Nende kogutud andmete varal langes põhjendatud kahtlus E. K. raha röövimises Poola kodanikule Severyn B-le. Viimast restorani teenijaskonnale ette näidates, tunti temas ära isik, kes 16. jaanuari õhtul E. K. restoranist oli välja saatnud.

Läbiotsimisel Severyn B. ja ta kolme kaasmaalase ühises korteris Kiviõlis ja Severyn B. isiku juures ei leitud röövitud rahatähti.

Ülekuulamisel salgas kahtlusalune E. K.-le kallaletungimist, viimase peksmist ja raha röövimist; küll aga võttis õigeks, et ta 16. jaanuari õhtul E. K. seltsis Eriksoni söögimajas on viina joonud ja sealt ühes tema ja ühe oma kaasmaalasega on läinud restorani, kust ta hiljem E. K.-ga seltsis on väljunud ja läinud koju magama. Viinastunud polevat ta tähele pannud, kuhu on jäänud E. K. Eriksoni söögimajas ei olevat ta näinud E. K. 50-kr. rahatähte.

Mõningate asjaolude salgamine põhjustas Severyn B. poolt antud seletusi pidama mitte-usaldusväärseiks ja tema isiku juures võeti ette täiendav läbiotsimine, kusjuures võeti iga riideese tema seljast. Kui järjekord jõudis tema ihupesuni, muutus S. B. silmanähtavalt närviliseks ja rahutuks, mis eriti põhjustas ihupesu piinlikku läbiotsimist. Varemalt tema korteris toimitud läbiotsimisel oli ta väga rahulik ja külmavereline.

Aluspükste asemel kandis ta mustast riidest lühikesi spordipükse, millel oli tavaline värvlipalustus kummipaelaga. Pükste jalasolekul ei olnud märgata värvli krooges midagi kahtlast, kui aga püksid jalast ära võeti ja nende värvlipalustus venitati sirgeks, tundus ühes kohas värvlipalustuses, nagu oleks seal kummipael paksem. Kummipaela väljatõmbamisel palistusest tundus palistuses paelataoline võõrkeha, mis värvlipalustuse õonest väljanihutamisel osutus ölekõrre jämeduselt kokkurullitud 50-kr. rahatäheks.

Severyn B. nagu venis pikaks ja ühtlasi muutus ta kurvaimeliseks. Väheste mõttesoleku järele lausus ta: „Ploho srobil!“, mis tähendab, et halvasti tegin, ja siis lisas, et nüüd tuleb minna venžasse (poola keeles tähendab venža vanglat).

Rohkem tema isiku juures raha ei leidunud. Pealeselle võttis Severyn B. õigeks, et ta on

E. K.-lt raha röövinud, kuid ainult kr. 50 ja seletas, et 16. jaanuari õhtul s. a. Kiviõlis, Eriksoni söögimajas ta on näinud kahjusaaajat E. K.-d esmakordselt, viimane on olnud viinastunud ja hoobelnud oma rahaga, paberraha käes lehitades. Seal seltsinud tema ja üks ta kaasmaalast E. K.-ga, kus nad on joonud koos viina ja hiljem on läinud siis kolmekesi restorani, kus kavatsenud veel viina osta, mida neile kui viinastunuile ei olevat aga müüdnud. K. on jäänud restoranis toolile istuma ja tukkuma.

Et S. B. oma raha kr. 4,50, mis korterist oli kaasa võetud, viina ostmiseks oli kulutanud, tekkinud tal kavatsus E. K. raha omastamiseks.

Viimaks, kui tema kaaslane, poolakas, restoranist väljunud, arvanud ta paraja aja olevat E. K.-lt raha varastada ja selle eesmärgiga talutanud viimase restoranist välja. Väljas läheduses kedagi ei olevat näha olnud ja ta hakanud E. K. riiete taskuid revideerima. Viimane on takistanud teda selle toimingu juures, mis pärast ta on löönud rusikaga E. K.-le korduvalt näkku, ja kui viimane on langenud maha saadud hoopide tagajärjel, otsinud ta läbi lamaja taskud, kusjuures ta on leidnud ühest taskust paberraha, mille ta kaasa võtnud ja teopaigalt põgenenud, jättes ohvri tänavale lamama.

Oma korteris ta on rullinud röövitud rahatähe kokku ja peitnud selle jalasolevate spordipükste värvlipalustuse õnnesse, olles veendel, et sealt keegi seda ei leia.

Hiljem, oma teo tagajärge — E. K. paistetanud, verdunud ja rusikahoopide tagajärjel moonundunud nägu — nähes, ta on tulnud otsusele oma tegu viimse võimaluseni salata.

Ta palus luba, tema juurest leitud 50-kr. rahatähte lähemalt vaadelda, sest ta polevat kunagi seesugust rahatähte näinud, kuna pärast röövimise toimimist polevat aega saanud seda lähemalt silmitseda.

See rahatäht osutus üheks nendest kahest, mis E. K.-lt rööviti.

Kiviõlist Narva toomise eel lausus Severyn B., et ei olevat meest, kes teda Narva ja seal-sesse Sing-Singi venžasse suutvat viia, teel ta kas põgenevat või langevat. Seda väljendas ta oma emakeeles ja suure žestiga, tituleerides ennast seejuures paniks, oma mahajäänud kaasmaalasele. Ametnikud mõistsid ta väljenduse sisu ja vastavaid ettevaatusabinõusid tarvitusele võttes toimetati pan Severyn B. Narva kriminaalpolitseisse ja hiljem ka Narva „Sing-Singi venžasse“.

Severyn B. on sündinud 11. 12. 1917 Poolamaal, poissmees, ametilt mustatööline ja oma ütlusel karistamata.

Eestisse ta siirdus novembrikuus 1937. a., oma seletuse järgi rongis pingi all jänescna. sest puudunud sõiduraha, ja asus tööle maalalusesse kaevandusse.

Karistussüsteemide ajaloolisest kujunemisest aastast 1596 kuni käesoleva ajani

Nagu minu eelmisest kirjutisest selgus, olid keskaegsed karistamis- ja vangistamisolud äärmiselt viletsad ja vaatamata väga karmidele karistustele, ei suudetud kuritegevust pidurdada.

Põrdepunkti sellesse olukorda tõi kasvatusparandusmaja ehitamine Amsterdamis a. 1596. Algul võeti sinna hulguseid, prostitueerijaid ja tööd põlgavat element, hiljem vargaid ja teisi kurjategijaid. Sellesse asutisse saadeti isikuid nii politsei korraldusel kui ka kohtuotsuse järgi ja „ülekäte läinud“ poisslapse vanemate palvel. Viimaste jaoks seati sisse a. 1603 isegi eri jaoskond. Selle asutise hoolealused kandsid vormirõivaid; neile võimaldati koolihariduse ja korraliku arstiabi omandamine, kasvatati usulises vaimus ning rakendati kudumise ja puulõhkumise töödele. Asutises valitses puhtus, hea sisekord ja distsipliin. Tööde eest maksti preemiaid. Asutises olemine ei riisunud isiku au, vaid asutis oli selleks, et kohendada hoolealuseid elu uuestialustamiseks ühiskonnas. See-ga olid selle asutise eesmärgid parandavad, kasvatavad, kuid seejuures ka teataval määral hirmutavad. Hoolealuseid karistati distsiplinaarselt, kuid koheldi humaanselt, nad paigutati 4—12 kaupa kambreisse, kusjuures vähema karistusega hoolealused eraldati raskemaist ja sunniti korralikult töötama. Alaealiste osakonnas töötati päeval koos, kuid ööseks eraldati kõik üksikult eri kambreisse.

Hea sisekord, distsiplinaarkaristused, humaanne kohtlemine, hoolealuste kasvatamine, hariduse andmine, tööle sundimine ja selle õpetamine, kõik viitavad praegusele kinnipidamise põhimõttele.

Loomulik, et selline asutis avaldas tol ajal suurt mõju ka teistele riikidele ja kujunes teerajajaks oma alal.

A. 1553 kinkis kuningas Eduard VI Londoni linnale vana kuningapalee Bridewelli, mis sai vanimaks kasvatusmajaks-vanglaks. See asutis pidi kinnipeetavaile mõjuma mitte ainult hirmutavalt, vaid ka kasvatavalt oma töösunduse ja kasvatuslike põhimõtetega. See ei kujunenud aga välja mingiks musterasutiseks ja ei annud eeskuju ka teistele. Mõõduandev oli ikkagi Amsterdamis parandusasutis: kujult kloostriarnane — sisehooviga, mis piiratud neljast küljest kahekordse hoonega. Selle eesku-

jul ehitati Euroopa mitmes riigis terve rida parandusasutisi, kuhu hiljem paigutati ka raske-ma'd kriminaalkurjategijaid.

Kahjuks ei vastanud edaspidine areng paljulubavale algusele, sest kadus nn. Amsterdamis vaim ja pääses jällegi mõjule korras, mustus, äärmine karmus administratsiooni poolt, kadus kasvatuslik-parandav põhimõte ja ametkond esines sageli väga ebaintelligentselt ning spekulatsioonivalt hoolealuste arvel, kadus eraldamise põhimõte ja hoolas valve selle järele, et vangid üksteisega ei saaks läbi käia. Sellises olukorras mõjusid need asutised enam kahjustavalt kui parandavalt. Oli siiski erandeid. Näit. Amsterdamis asutis säilitas siiski enamvähem oma korra ja põhimõtteid. Võib öelda, et 17. ja 18. sajandi vahetusel võitis vangistuskaristus kui niisugune enesele tähtsa seisukoha. Veelgi hiljem hakkas see asendama juba surmanuhtlust ja maalt väljasaatmist. Amsterdamis parandusasutise põhimõtteid võeti veel teliskordselt üles ja selle viljana ehitati Genti suur vangimaja, mis üldiselt vastas Amsterdamis põhimõtetele, selle erinevusega, et hoolealused päeval ühiselt töötasid, ööseks aga üksteisest eraldati. Katsetati ka ühise töötamise ajal vaikumiskeeld maksma panna, kuid seda ei suudetud läbi viia.

Aastal 1777 ilmus inglase John Howardi teos „State of Prisons in England and Wales“, mille autor koostas rikkalike isiklike kogemuste põhjal. Selles raamatus ta kirjeldas, millised viletsad olud olid vangistuse alal kogu Euroopas ja andis juhiseid viimaste parandamiseks. Tema juhtlauseks oli: „Tee inimesed usinaiks, siis on nad ka ausad“. Selle all mõtles ta, et vangid tuleb nii päevaks kui ööseks üksteisest eraldada ja neid tuleb kasvatada usulises ja õpetlikus vaimus ning sundida tööle. Samuti nõudis ta, et vangi hea käitumise korral peab antama talle võimalus vabaneda enne tähtaega. Howardi õhutusel ehitati Inglismaal kolm uut vanglat ja anti rida vangistus-alaseid seadusi.

Inglismaal ei leidnud tema ideed väga suurt poolehoidu, kuna üksikvangistuseks vangimajade ehitamine nõudis väga palju kulu, mida inglased ei saanud teha. Raha oli aga ameeriklastel ja nii leidsid Howardi ideed seal tänuuliku pinna. Ameeriklased võtsid eeskujuga Genti ja Cloucesteri vanglast ja ehitasid Penn-

Pilte möödunud sündmusist

Pildil näeme ülal vasakul: Vabaduse Risti vendade rivi paraadil, keskel: paraadi-vastuvõtjaid eesotsas Sõjavägede Ülemjuhataja kindr. J. Laidoneriga ja Peaminister K. Eenpaluga, paremal: paraadriivi paraadi-vastuvõtjaid möödumas. Vasakul keskel: Tallinna Jahtklubi hooaja avamisel, all: pilte Luzerni laske-maailmameistri võistluste valikvõistlusilt Mustamäe laskerajalt

sylvanias Philadelphiasse suure tiibhoo- nelise vangla, kus vangid olid üksteisest eraldatud ja pidid usinalt töötama, võisid kasutada head raamatukogu ning kus nende valmu, terve ja arenemise eest hästi hoolitseti. Ameerikas sattus üksikvangistus arvustustule alla ja nii ehitati Auburni a. 1820 Genti eeskujul vangla, kus vangid päeval koos töötasid, ööseks aga üksikkambreisse eraldati. Siin nõuti vangidelt vaikimiskeeldu, et nad üksteist ei saaks halvasti mõjutada, kuid seda ei suudetud läbi viia suurele karmusele vaatamata. Nii oli Ameerikas kaks vangistusüsteemi: üks, kus valitses üksikvangistuse põhimõte — Philadelphia, teine Auburni — ühisvangistuse süsteem.

Inglismaal ehitati a. 1911 Milbanki vangla 1000 vangile, kus osalt oli üksikvangistus, osalt ühisvangistus eraldamisega ööseks. A. 1842 ehitati kuulus Pentonville, mis sai eeskujuks suuremale osale Euroopa riikide vanglaile. Siin võeti kasutamisele nn. progressiivne karistustäitmise süsteem, mis seisnes selles, et esimese osa oma karistusest pidi vang istuma üksikkambris, teise osa moodustas algul maalt väljasaatmine, hiljem karistuslik tööteenistus riigi huvides (penal servitute) ja kolmanda osa karistusest moodustas aeg, mille vang pidi ära istuma, et korralliku käitumise juures vabaneda enne tähtaega $\frac{3}{4}$ karistuse ärakandmisel. Varem karistatud vange peeti kinni eri osakonnas. Progressiivne karistusüsteem, mille isaks

on Walter Crofton, on kasutamisele võetud peaaegu kõigis Euroopa riikides, kuid ka Ameerikas, Austraalias j. t. suurriikide asumais.

Esimene osa karistusest selle süsteemi kohaselt pidi karistatule selgeks tegema, et tema eksimus on olnud suur ja vangla karistus raske, millest tuleb hoiduda, teine osa pidi sisendama vangis tööarmastust, kolmas osa pidi moodustama üleminekuajajärku ja ette valmistama vangis vabanemiseks, s. t. kohandama teda uue elu alustamiseks ühiskonnas.

Need progressiivsüsteemi astmed on üksikutes maades lahkuminevalt arendatud, mõnel pool on astmeid rohkem kui kolm ja tegevustik ning soodustused, mis on ette nähtud ühele astmele, on välja töötatud erinevalt.

Seega praegune karistamis põhimõte seisneb selles, et eksinut tuleb kasvatada, parandada, tuleb hoolitseda tema tervise, vaimu ja arenemise eest ja teha temast inimene, kes on väärt elama ühiskonnas.

Tänapäeval on vangistuskaristus võitnud kõige tähtsama seisukoha teiste karistuste kõrval, elujõulistena püsivad veel arest, rahatrav

ja surmanuhtlus. Kadumisele on määratud ka sunnitöö, sest sageli see enam üldse ei esine ja kui (nagu meil), siis on tema kandmine sama raske kui vangimajakaristuski. Surmanuhtlus on püütud viia võimalikult humaansele alusele.

Nii on tänapäeval kadunud: surmanuhtlus oma mitmesuguseis ebahumaanseis vormes, kehavigastuslikud karistused, erakaristuslikud võlavangistused, maalt väljasaatmised (suuremalt osalt) ja vangistus kui lihtis kinnipidamisvahend ilma parandava eesmärgita.

Üksikvangistus on leidnud suurema pooldajate arvu, kuid leidub ka neid, kes pooldavad ühisingistust. Seejuures tuleb arvestada seda, et kõik riigid ei saa endile lubada ehitada selliseid vanglaid nagu Ameerika, sest nende ehitamine maksab väga palju ja ülalpidamine veelgi rohkem.

Käesolev kirjutis on äärmiselt konseptiivne ja ei suuda rahuldada nõudlikku lugejat, kuid teatava pildi ta on siiski annud ja seda just selleks, et mõista, aru saada sellest karistus-süsteemist, mis meil on kehtima pandud.

Otsustusi sisaldavaid tunnistajate seletusi

Tunnistajad ja asjatundjad täidavad kriminaalprotsessis üksteisest erinevaid ülesandeid. Tunnistaja põhimõtteliselt peab teatavaks tegema, mida ta asjast oma meeleorganite varal on vastu võtnud, asjatundjal (ekspertil) aga tuleb oma eriteadmiste põhjal anda hinnangotsuseid talle esitatud esemete ja komplitseeritud olmas-tike kohta, toetades seega kohut otsuse tegemisel. Nende kahe põhitüübi vahel asub asjatundja ja tunnistaja — isik, kes teo asjaolusid vahetult tajus ning nende kohta oma kutsealaste teadmiste põhjal võib anda otsustusi. Näit. arst, kes kohe pärast mõrva vaatas laiba üle ning, kasutades meditsiinilisi kogemusi, võib koolnukangestuse astme või muude laibanähetega järgi teha otsustusi suremise ajast või lahkamisandmete põhjal — surma põhjusist.

Kriminaalprotsessis puutume õige sageli kokku isikute grupiga, kes oma põhiloomult esinevad tunnistaja osas, kuid kelle seletused lõpude-lõpuks siiski kujundavad hinnangotsustusi. Siin on tegemist isikutega, kes ehtsate tunnistajatena tajusid teatavat teonähet, kuid kelle se-

letus tajutud nähtest omab tähtsuse alles siis, kui tunnistaja oli suuteline tajutut õieti hindama, omamata vastavat diplomit. Kuna seesuguseid tunnistajaid peab kohtlema suure ettevaatlikkusega, kui ei taheta lasta asjal libiseda valerööpmele, eriti asja juurdluse järgus, siis väärib nende juures lähemalt peatuda. Sobivamaks näiteks sellest oleks tunnistaja seletus mootorsõiduki sõidukiirusest.

Kui keegi tunnistaja seletab, et auto olevat „kiiresti“ sõitnud ümber nurga, siis sisaldab ta seletus kaht asja. Esiteks, et nähtud sõiduk olevat pöördunud ühest tänavast teise. Siis saadik on tegemist vaid optilise mulje edasiandmisega. Kui aga tunnistaja edasi kinnitab, et auto on liikunud seejuures „kiiresti“, siis sisaldab ta seletus juba hinnangotsuse, mille andmiseks on nõutav teatav asjatundmine. Tunnistaja peab teadma, milliseid kiirusi üldse arendab jõuvar, ja alles siis omab ta mõõdupuu otsustamiseks, kas antud juhtumil auto tõepoolest liikus kiires tempos. Kuid selles hinnangus kas tõeliselt või oletatavasti võib peituda veelgi suu-

24. skp. lõppesid KÕ kursused Sisemin., Propag. Talituse ja Rüürikants. kõrg. juhtidele

Vasakul insp. mag. H. Arro ettekandel. All ja paremal kursustlasi ettekannet jälgimas

rem asjatundmine. Tunnistaja võib-olla tahtis öelda, et auto liikus liiga kiirelt ümber nurga-sõiduks. Seesuguseks otsuseks vajatakse teadmist, et liiklemiseeskirjade järgi ümber nurga sõites peab vähendama kiirust ning et mehaanika põhimõtete järgi autod peavad käänakuil vähendama kiirust, et mitte sõidujoonest välja paiskuda või ümber kukkuda. Seda arvestades selgub, et ülekuulajal pole tunnistaja seletusest — „auto olevat sõitnud kiiresti ümber nurga“, seni vähimatki kasu, kuni pole selgitatud, kas see tunnistaja oma kogemuste ja tajumusvõime kohaselt üldse on suuteline andma enamvähem usaldust pälvivat otsust. Problem muutub veelgi raskemaks, kui tunnistaja arvab võivat autokiirust hinnata ka kilomeetertundidele, näit. auto olevat sõitnud 60—70-kilomeetri- lise tunnikiirusega.

Kui nüüd keegi tunnistaja annab kohtus enamvähem kindla hinnangu kiirusemäärast, siis peab kohus suhtuma sellesse seni skeptiliselt, kuni tunnistaja pole tõendanud oma asjatundmist. See aga peab olema sündinud juba juurdluse või eeluurimise järgus. Selleks on tihti osutunud otstarbekaks, lasta autosid mööduda tunnistajast mitmesuguse kiirusega ja märkida, kuivõrd usaldatavad on tunnistaja kiirusehinnangud. Väga soovitatav on korraldada katsed samal tänavanurgal, kus õnnetus leidis aset, ja sama tüüpi autoga. Selgub, et tunnistaja tööpoolest on suuteline õieti hindama, siis katseid korraldanud ametnik võib seda kohtus tõendada ja sellega seada tunnistaja seletuse väärtuse õigesse valgusse. Ettevõetud katseist ja nende tulemustest tuleb juurdlusse teha vastav õiendus.

Kirjeldatud näidet käsitati seetõttu, et praegusel ajal juhtub seda laadi asju sageli. Kuid peaaegu igal kohtuistungil puutume kokku tunnistajate seletustega, mida kasutatakse alles pä-

rast seda, kui on ette võetud tunnistaja asjatundlikkuse kontrollimine. Kõige kummalise- maid kogemusi omab kohtupraktika kauguse ja aja hindamisist. Seesuguste pealtnäha lihtsate asjaolude seletuste, nagu „10-ne meetri kaugusel“, „5 minuti pärast“ eksperimentaalne kontrollimine on korduvalt näidanud, et paljud inimesed ei seo tähendatud väljenditega mingeid arvupäraseid mõisteid. Need on samasugused kõnekäänud, nagu „otse minu ees“, „varsti pärast seda“ jne., mida tunnistaja isikupära ja antud olukorra järgi tuleb hinnata igakord omaette. Jälitaja peab seepärast seesuguseil juhtumel kõigepealt kaaluma, kuivõrd on see või teine kauguse või aja piiritlemine asjas olulise tähtsusega, ning jaataval korral mitte leppima ainult tunnistaja seletuse mahakirjutamisega, vaid esiteks jõudma selgusele, kas tunnistaja t a h a b anda õige hinnangu, ja siis — kas ta üldse on suuteline seda tegema. Viimase kindlaksteegemiseks võtta ette vastavaid katseid, millede leiutamine ei peaks osutama eriti raskeks. Katsete tulemused on seda paremad, mida lähemale katse olmastik küünib algupärandile, seega võimalikult rekonstrueerida tingimused, milledes tunnistaja tegi oma tähelepanekud. Tunnistaja, keda selliselt käsitletakse, märkab peagi, milles asi seisneb ja püüab omalt poolt tõsisemalt suhtuda oma seletusisse. Kohtus on seesuguste katsete korraldamine juba seepärast raskem, et sündmusest on möödunud rohkesti aega.

N ä i t e d. Autojuht istus süüpingil ettevaatamatu sõidu pärast, mille tagajärjeks oli jalakäija surm. Rida tunnistajaid seletas, et auto peatunud alles 25—30 meetrit pärast jalgajale pealeajamist. Autojuht sellevastu kinnitas, et ta peatanud auto 6—8 meetri järele. Mõlema seletuse vahel rippus kaebeluse saatus: kui õigus oli autojuhil, siis ei saanud olla määrusevastast kiiret sõitu. Ja see oligi antud juhtumil oluli-

ne. Peamenetlusel esitas eesistuja, kellele tunnistajate seletused ei tundunud usaldusväärseina, ühele tunnistajale küsimuse, kas vahemaa, millele auto liikus pärast pealeajamist kuni peatumiseni, ei olnud vähemalt sama suur kui vahemaa tunnistaja asukohast kuni saali lõpuni. Sellele vastas tunnistaja sõna-sõnalt:

„Nojah, umbes nii pikk võis see maa olla.“ Edasisel küsitlemisel ta seletas, et ta ei olevat vilunud kauguste hindamises ja võis eksidagi meetrite arvus, kuid kriitiline kaugus ei olevat igatahes olnud suurem kui kohtusaali pikkus. Juurdlust toimetanud politseiametnik seletas, et sündmuspaigal leidunud pidurdamisjälje järgi otsustades võis auto umbes 6—8 m pärast seisma jääda. Sellega kaebealuse seletus leidis kinnituse. Teised tunnistajad, kes esialgsel ülekuulamisel samuti rääkisid 25—30 m, seletasid, et keegi neist ei ole vilunud kauguste-hindaja ning et keegi kaastunnistajaist olevat hinnanud kaugust 25—30 m ja siis korranud nemadki neid arvusid.

Üksildase küla lähedal, mis asub keset suurt metsa, teetsesid salakütid. Talusulane A. ja väikekohapidaja B. seisid sellepoolest metsniku juures mustas nimistus; mõlemad olid salakütimise pärast karistatud. Ühel septembripäeval kell 18.00 kuulis metsnik, kes elutseb küla vee- rel metsa ääres, metsast püssipauku. Ta ruttas paugu sihisi metsa. Umbes 10 minuti pärast kohtab ta A.-d, kes teda viisakalt tervitab. Metsnik möödub A.-st, viimast kõnetamata, sest sel ei olnud püssi kaasas. Veel 10—15 minutit edasi minnes leiab ta värskelt lastud soku, mille nülkimine on jäetud pooleli. Soku lähedal leidub vana ajaleht, millega kütt nähtavasti on pühkinud veriseid käsi. Koristanud soku, läheb metsnik järgmisel päeval linna, kus kriminaalpolitseis laseb kindlaks teha, kas ajalehel ei leidu näpujälgi. Need leiduvad tõepoolest. Nad lepivad komissariga kokku, et A.-lt võetakse järgmisel õhtul näpujäljed. Järgmise ennelõuna kasutab metsnik selleks, et avastada tunnistajaid, kes võinuks näha A.-d metsa minekul enne kuulnud püssipauku. Ta leiabki vanaperemehe C., kes on halvatud ja istunud kriitilisel ajal oma maja ees ratastoolil. Talle meenub, et ta olevat näinud A.-d metsa minevat ja olevat kuulnud seejärel ka pauku. Metsnik küsib, kui pika ajavahemiku järele pärast A. metsa minekut järgnenud pauk, ja saab vastuseks: „Umbes 10 minuti pärast.“ Metsnikule on selge, et kui C. ajahinnang on õige, siis ei võinud A. seekord arvesse tulla, kuna 10 minutiga ta poleks jõudnud sokulaskmise kohale. Kuid ta teab oma kogemust, et seesugused ajahinnangud on tihti ekslikud ja seepärast ta paneb protokoll, et C. näinud A.-d metsa minevat „mõni

aeg enne pauku“. Pärast lõunat kohtab metsnik A.-d ja B.-d sokulaskmise kohal. Ta viskab mõlemale süüdistuse sokulaskmises näkku, kuid mõlemad salgavad. Õhtul võtab kriminaalametnik A.-lt ja B.-lt näpujäljed. Ajalehel leiduvad näpujäljed ühtuvad B. omiga. B. tunnistab nüüd teo omaks, kuid A. jääb salgamise juurde. Metsnik võtab mõlemad vastutusele, sest A. ja B. on seni koos teetsenud ja A.-d on nähtud enne saatuslikku pauku metsa minevat.

Peamenetlusel räägib C. jällegi kümnest minutist. Eesistuja kontrollib ta hindamisvõimet ja küsib talt, kui kaua teda juba siin, kohtus, üle on kuulatud. Vastus: „Pool tundi.“ Tegelikult oli tunnistaja ülekuulamine kestnud kasi- nalt 7 minutit. Süüdistuskõnes kasutas prokurör katse tulemusi A. süüdistamiseks salaküt- timisest osavõtmises, rõhutades tunnistaja C. puudulikke võimeid ajahindamises. Siis aga soovib C. veel kord seletust anda. Talle võimaldatakse seda ja ta seletab, et ta olevat siiski aega õieti hinnanud, sest nüüd meenuvat talle, et hetkel, kui ta näinud A.-d metsa minevat, olevat ta süüdanud sigareti, ja sigarett olevat alles põlenud, kui metsast kuuldas pauk. Sel- lest piisas A. õigeksmõistmiseks.

Kogu jant A.-ga kohtulaua ees jäänuks ära, kui juba juurdluse järgus oleks selgitatud, millele tugeb tunnistaja C. ajahinnang.

Eelseisev kirjutis on koostatud Berliini Maa- kohtu esimehe dr. Wartenbergi artikli järgi, mis ilmus ajakirja „Kriminalistik“ käesoleva aasta veebruarikuu numbris. Puudutades jälitamispraktikas väga olulist nähet, pakub kirju- tis ühtlasi head lisa B. Päri sulest ilmunud sama ainet käsitlevale artiklile „Ülekuulamis- protokollidest“, mis ilmus „Politseilehes“ nr. 20 — 1938. Oleks soovitatav, kui meie tegelikud jälitajad teataksid „Politseilehele“ oma prakti- kas ettetulnud samalaadseist juhtumist, lisan- dades, kuidas, milliste võtetega neist üle saadi.

A. L.

Politseiametnik ja tema perekonnaliige

Politseiasutis on sageli lahendada küll otseselt isikutega, küll palvekirjade, avalduste ja toimetuste kaudu asju, mis antud või alustatud politseiametniku kui ka teiste ametnike perekonnaliikmete — enamasti abikaasade poolt. (Ma ei kõnele neist asjust, kus kehtivad seadused ja kord ette näevad abikaasade või perekonnaliikmete pöördumise ametiasutise poole, nagu pensionide asjad jne.)

Politseiasutis on saanud ka palveid, milles naine palub võtta oma mehe politseiteenistusse, või teenistuses oleva mehe ümber paigutada, ümberpaigutatud mehe jätta tagasi endisele kohale jne. Enamus neist on antud ametniku abikaasa poolt neis asjus, mis ei kuulu lahendamisele abikaasa avalduse või palve põhjal, vaid asjaosalise avaldusel (Administratiivmenetluse sead. § 15).

Eeltähendatud avalduste-palvete seas leidub ka niisuguseid, mis näiliselt on saadetud olles teadmatuses vormiliselt asja õigest algatusest ja lahenduskäigust ja on sattunud nii teadmatuses nende liiki, millest siinkohal teen juttu. Kuid paljud neist on saadetud teadlikult-sihilikult. Ja väga sageli just sel korral, kui mehel-ametnikul on läinud halvasti ja ta ise ei leia enam võimalust olukorras rehabiliteeruda. Pealegi on mees ametnikuna seotud kehtiva teenistuskorra ja distsipliini nõuetega ja seetõttu on seotud mõningate vormiliste nõuetega pöördumises ülemuse ja kõrgemate võimukandjate poole. Ametniku abikaasa suhtes ei ole aga kehtimas sellised kitsendavad normid ja seepärast on kasutatud seda võimalust juurdelisamisega, et ta teeb seda mehe teadmata, oma algatusel. Kas taktiliselt on sobiv ametnikule sarnane ametieetikast möödahiilimine oma naise või teise perekonnaliikme kaudu? Sest vaevalt on usutav, et mõne ametniku abikaasa mehe teadmata pöörduks ametiisikute poole mehe sassiläinud olukorra päästmiseks. Küll aga võivad abikaasade sellised pöördumised ametiisikute poole toimuda mehe teadmisel, soovitusel ja mehelt antud juhtnõuude järgi.

Eeltoodud käitumine ei kujuta enesest eriti suurt ega rasket eksimust (teatavate käitumise reeglite suhtes) ja võib erandjuhtumel olla ka lubatud nähe, kuid üldistada sarnast käitumise taktikat siiski politseiametnik ei võiks enesele lubada. Politseiametnik, kes peab olema ja ka on sügavalt distsiplineeritud ametnik ja kes on võimeline oma asju täie vastutustundega toimima, ei pane neid küsimusi lahendama oma abikaasat, vaid siin peab ise samme astuma niivõrd, kui võrd see on võimalik ja kasulik. See oleks ühelt poolt vaadatuna. Teiselt poolt ei ole ka lahendatavale asjale enesele kasuks, kui seda on lahendamas mitteasjaosalised ja kõrvalseisjad isikud.

V. P.

Maleturniir Narva politseis

Hiljuti lõppesid Narva Politseiametnike Kogu meistrivõistlused males, mis peeti Kultuursektisiooni korraldusel 13 osavõtjaga.

Nimetatud meistrivõistlused males olid Narva politseis esmakordsed ja nende eesmärgiks oli

Meie juubilare

Sõjaväeametnik

VOLDEMAR HIIR 50-aastane

24. mail s. a. pühitses Piirivalve Talituse I järgu kirjutaja sõjaväeametnik Voldemar Hiir oma 50. sünnipäeva.

Juubilar sündis 24. mail 1889 Tartus, omab 4-klassilise linnakooli hariduse. End. Vene sõjaväeteenistusse kutsuti ta sundaega teenima 4. oktoobril 1910 ja määrati teenistusse Porhovi sõjaväeringkonna ülema asutisse kirjutaja ametikohale. 1916. a. augustikuuks ta ühendati sõjaväeametnikuks ja määrati sama sõjaväeringkonna ülema asutisse asjaajajaks, sõjaväeteenistusest lahkus 1918. a. märtsis.

Venemaalt kodumaale saabumisel määrati V. Hiir 1. detsembril 1921 teenistusse Narva Garantii asjaajaja ametikohale, kust 7. juunil 1923. a. viidi üle teenistusse 1. Diviisi Intendantuuri vanema asjaajaja ametikohale. Sama aasta 23. oktoobril astus ta piirivalve teenistusse ja määrati Lääne Jaoskonna asjaajajaks. Koosseisude vähendamise puhul 1. juulil 1924 jäi ta edasi teenima kaadriallohviterina. Teenis Piirivalve Lääne Jaoskonnas II järgu kirjutajana kuni 1. juunini 1935 ja määrati siis Piirivalve Talituse I järgu kirjutajaks, millisel ametikohal püsib tänini.

Oma otseste ülesannete kõrval on juubilar elavalt osa võtnud Piirivalve Tallinna ja Lääne Jaoskonna Allohvitseride Kogude ja Piirivalve Laskesportiühingu tegevusest juhatuse liikmena; omab kaitseliidu III kl. Valgeristi.

Teenistuses oma ameti alal on juubilar vilunud ja kohusetruu ametnik ja on hinnatud kaasteenijate poolt õiglase ja vastutuleliku seltsilisena.

Soovime temale 50. hällipäeva puhul palju õnne, head kordaminekut kõigis ettevõtetes, pikka iga ja palju tööõnne aastaid edaspidises elus.

R. U.

äratada politseiametkonnas huvi malemängu vastunäing võistlustegatösta maletajate mängutasel.

Malevõistlused kujunesid äärmiselt pinevaks, kuna mängijad osutusid mängutasemelt enamuses võrdvõimelisiks.

Pärast pingutavat ja üle kuu aja kestnud maleturniiri selgus Narva Politseiametnike Kogu 1939. a. malemeister, kelleks osutus kriminaalpolitsei assistent Heinrich Linde 11 punktiga, kaotades vaid ühe mängu van.-assistent Al-der Piirisillale, millega malemeistril läks kaduma 100%-line võit. Teisele kohale tuli van.-kordnik Al-der Vörnö 10 punktiga ja kolmandale kohale assistent Eduard Riis 9 punktiga.

N. P. K. meistrivõistlusil males kolmele esikohale tulnule olid Narva Politseiametnike Kogu poolt välja pandud väärtuslikud individuaalauhindad, mis anti võitjale üle. Maleturniiri võitja assistent H. Linde omandas veel „Põhja Kodu“ poolt väljapandud rändauhinna, mida tuleb võita kolm korda.

Juhiseid koduseks võimlemiseks

E. KOLMPERE

III järg.

Juhiseid harjutajaile:

1) Vaata joonist, loe läbi allpooltoodud harjutuse kirjeldus ja talita selle järgi; 2) täida harjutusi numברי järjestuses ja selliselt, et ei tekiks pikki vaheaegu üksikuile harjutusile; 3) kasuta vaheldumisi ühel päeval üht tunnikava, teisel — teist; 4) harjuta iga päev; 5) 6—8 x tähendab — harjutada vähemalt 6 korda; 6) keere painutamisel või kallutamisel — hinga välja ja sirutamisel — sisse; 7) P+V tähendab, et harjutust tuleb täita parema ja vasaku käe või jalaga, või et harjutust saab täita kahele poole; 8) kui on joonisel spiraalikujuuline märk, siis vetru 3—4 korda.

Tervisnõuded: 1) harjutaja kandku võimalikult kerget riietust, mis harjutamist ei takista. Riietuse juures jätta ära igasugused esemed, mis takistavad vereringlust harjutusil (nagu sukahoidjad, võõd j. m.); 2) harjutada värskes õhus või ruumis, kus puhas õhk; 3) tujuta või väsinuna mitte harjutada; 4) äsjasöödult mitte harjutada (pärast söömist võib harjutada võimlemises 1½—2 tunni möödumisel, millal toit on enamvähem seeditud); 5) pärast võimlemist pesta keha sooja või toas seisnud veega, kuivatades ja hõõrudes keha kareda räti-kuga. Pärast pesemist kohe riietuda.

Harjutuste kirjeldus.

5. tund (joonised vasakul).

I harjutus: harkseisus ülestõstetud kätega ringitada ülakeha 6—8 korda paremalt vasakule ja hiljem samapalju kordi vastupidises suunas.

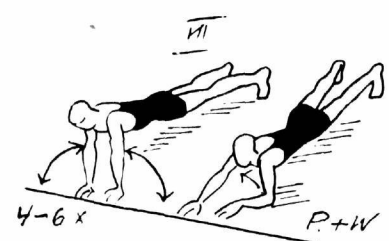
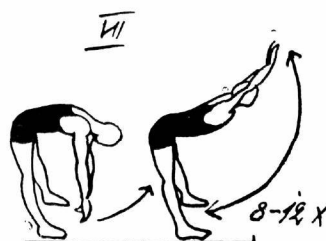
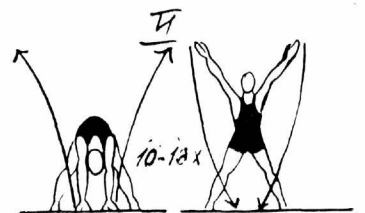
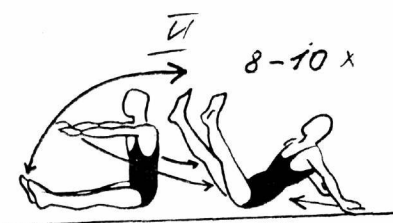
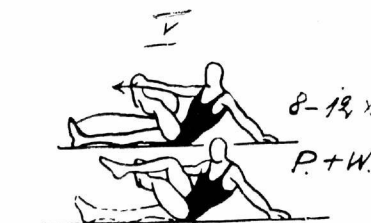
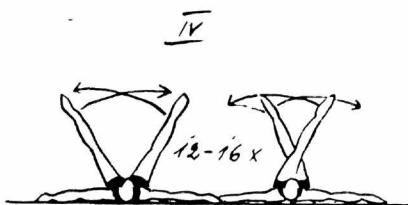
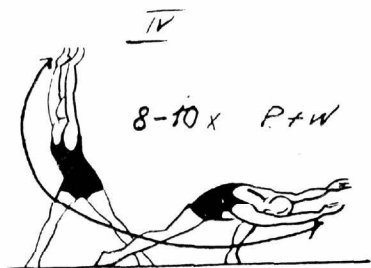
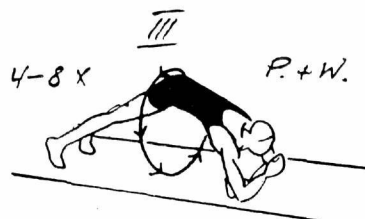
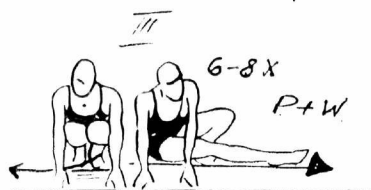
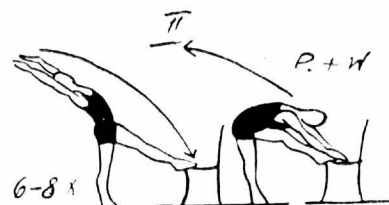
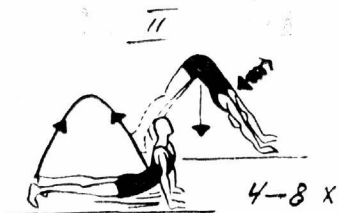
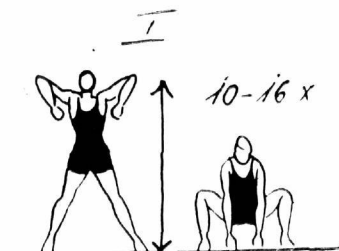
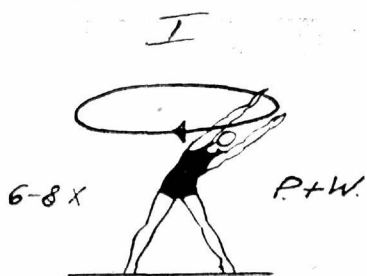
II harjutus: eestugilamangu asendis tõsta keskkeha üles ja vedrutada ülakeha, hoides jalad ja käed sirged. Keskkeha tõstmist täita 4—8 korda.

III harjutus: tugikülkasendis sirutada parem jalg vasaku jala ja vasaku käe vahelt läbi ja tuua tagasi lähteasendisse. Harjutus täita parema jalaga 6x8 korda ja siis vasaku jalaga sama arv kordi.

IV harjutus: harkseisus, käed ülal, heita hoogsalt käed ja keha raskus vasakule alla, painutades vasakut jalga. Harjutus täita 8—10 korda, algul vasakule, siis paremale.

V harjutus: isteasendis haarata parema käega vasaku jala põlast ja seejärel viia parem jalg üle vasaku jala ja lähteasendisse tagasi. Harjutus täita 8—12 korda, algul vasaku jala, siis parema jala haaramisel.

VI harjutus: isteasendis, käed ees, viia käed selja taha pörandale ja tõsta jalad harki üles, seejärel võtta jälle lähteasend. Harjutus täita 8—10 korda.

5. tund

6. tund

raadid olid ostetud vanaraua-kauplusist ning lastud värvida ja puhastada. Need esemed osutusid asjatundjate arvates A. S. poolt valmistatava riiepuhast. kapi tarvis täiesti kõlbmatuiks. S. seletuse kontrollimiseks käis kannatanu Tallinnas Keskvanglas teateid pärimas sealoleva kapi kohta, kuid vanglas on seletatud, et seal pole sellist kappi olemaski. S. aga seletanud V.-ile, et temale, V.-ile, seda seal muidugi ei näidatud ja lubanud koos Tallinna sõita, muidugi V.-i kulul, millega viimane pole päri olnud ja sõit jäänud teostamata. S. on võtnud siis telefoniühenduse Keskvanglaga, kust olevat vastatud, et direktorit pole kohal ja teised ei tea selle kohta seletust anda. Nii on annud S. kõne sisu V.-ile edasi.

Politseilisel ülekuulamisel ja kohtus võttis R. B. süüdistuse kelmuses õigeks ning seletas, et on teotsenud A. S.-e nõuandel ja juhtimisel. 1937. a. karistas Tartu Ringkonnakohus R. B.-t KrS § 557 põhjal 1 a. ja 6 k. vangimajaga ja A. S.-t KrS. § 563 põhjal 5 a. vangimajaga.

Toimijad: S., Aleksander, sünd. 9. okt. 1897, keskkooli 3 kl. haridusega, abielus, kelmuste eest korduvalt karistatud. Kindlat elukohta ei ole. On petnud igasuguste äriettevõtete avamisega enesele kautsjonina raha.

B., Richard, sünd. 29. novembril 1884, reaalkooli haridusega, tehnoloog, abielus. Peale eeltähendatud kelmuse on võetud veel omastamise eest vastutusele.

II.

1) Parisnik A. tahtis laadal talumehe B.-ga hobust vahetada, ilma et kumbki pool maksaks raha juurde, kusjuures A. hobuse tegelik väärtus oli umbes 50 kr. ja B.-l umbes 200 kr. A. kiitis oma hobuse omadusi, kuid B. kahtles selles ja ei soovinud vahetada. Sinna seltsis kolmas isik C., kes A. sõber, kuid teeskles nagu ta ei tunneks A.-d. C. takseeris A. hobust ja pakkus tema eest A.-le 250 kr., kuid A. ei soovinud, et C. segab ennast vahetamise ja ei nõustunud selle hinna eest C.-le oma hobust müüma. C., teeseldes asjatundjat, sosistas B.-le, et A.-l on väga hea hobune ja et tema tingimata tahab saada enesele sama hobuse, tehes B.-le ettepaneku hobune A. omaga vahetada ja et tema pärast seda kohe ostab B.-lt selle vahetatud hobuse kr. 250 eest.

B. uskus C. juttu ja vahetas oma kalli hobuse A. setuka vastu, olles arvamusel, et saab vahetatud hobusest C.-lt hea hinna.

samal ajal valitses majanduslik depressioon. Üldiselt võiks märkida, et olustiku muutus näitab tunduvalt mõju süütevõttele, kuid sama olustiku edasi kestes tõuseb süütevõtte varemkujunenud tasemele. 1935. a. süütevõtte langus on selles mõttes tähelepanuväärne: nimetatud aastal tuli majanduslik tõus, kestis äsja kehtima pandud kaitseseisukord, pandi kehtima uus kriminaalseadustik ja anti prefektidele administratiivkorras karistamise õigus — ning süütevõtte langes. Sama olukord kestis 1936. a. edasi, kuid sellele vaatamata tõusis süütevõtte. Valgas ja Valgamaal on ka 1937. a. märgata väikest süütevõtte tõusu, kuna 1938. a. süütevõtte näitas langust.

Meid huvitab küsimus, millises arvukses vahekorras on kelmused teiste varavastaste süütevõttega, näit. vargustega. Küsimusele annab vastuse alljärgnev tabel:

Süütevõtte Aeg	Kelmusi	Vargusi	Iga 10000 el. kohta	
			Kelmusi	Vargusi
1924. a.	948	14467	8,5	129,7
1925. a.	983	13595	8,8	121,7
1926. a.	1132	12767	10,1	114,3
1927. a.	873	12374	7,8	112,7
1928. a.	952	13825	8,5	123,9
1929. a.	1137	15204	10,2	136,3
1931. a.	1237	13994	11,0	125,1
1933. a.	1193	17403	10,6	154,8

Nähtub, et vargusi sooritatakse ligi 10—15 korda rohkem kui kelmusi. Suur vahe on seletatav sellega, et kelmuste tegevuspiirkond on kitsam kui varguste oma ja arvatavasti ka sellepärast, et kelmuste läbiviimiseks on tarvis rohkem läbikaalumist, järelemõtlemist. Siit omakorda järeldub, et petturid peavad olema intelligentsemad kui vargad ja et kõik vargad ei ole võimelised kelmuste sooritamiseks.

2. Kelmuse sooritamiseviisidest ja petturitest.

Kuidas meil kelmusi sooritatakse ja kes on petturid?

Et saada vastust sellele küsimusele, kõigepealt töötasin läbi Valga kriminaalpolitsei juurdluse kokkuvõtet aastatest 1935—1938. Kõik nimetatud ajavahemikul sooritatud kelmused kirjutati kokkuvõttele välja järgmise andmestikuga:

- 1) süüteo toimumisviis,
- 2) aeg — kuude järgi,
- 3) koht — maal, linnas,
- 4) süüteo läbi tekitatud kahjusumma,
- 5) süüteo toimija (d), jagunevusega a) mehed, b) naised,
- 6) toimijate vanus — gruppides a) kuni 20 aastani, b) 20—30 a. . . . kuni üle 60 a. vanad, lõppeks
- 7) toimija elukoht — maal, linnas.

Siin olgu tähendatud, et avastamata kelmusi läbitöötatud materjali hulgas oli ainult kolm. Juurdlustel aga oli küll avastatud toimijad neis asjus soo ja vanuse selgumisega, nii et materjali hulgas asetsevad ka mainitud kolm juhtumit, kuigi süüdlased on tabamata ja kohtu alla andmata.

Rohkem andmestikku toimijate kohta, kui ülalpool nimetatud, ei olnud võimalik läbitöötatud juurdluste kokkuvõtelt saada. Järgnevalt pöördusin kõigi kriminaalkomissaride poole, et nad saadaksid mulle kirjeldusi nende tööpiirkonnas asetleidnud teravmeelsematest ja suurema ettevalmistusega kelmustest ning nende toimijaist. Nii oma kui ka teistelt kriminaalkomissaridelt saadud materjali liigitasin sooritamisviiside järgi, võttes liigitelu järjekorra aluseks kriminaalseadustikus esineva kelmuse §§ järjekorras, kui ka teatava liigi esinemise sagedust tegelikkuses.

Vastavalt sellele saadi järgmine kelmuste liigitelu:

- I. Ost-müügil (kaalus, mõõdus, kvaliteedis, maksmisel jne.).
- II. Hobuste ost-müügil (vastutavad vead jne.).
- III. Arvete tasumata jätmisega (söömisel, joomisel, sõidul jne.).
- IV. Nõidumise ja arstimisega (kaardimoorid, valearst).
- V. Võõra nime all esinemisega ühes dokum. võltsimisega.
- VI. Riigi- ja omavalitsusteenijatena esinemisel.
- VII. Dokumentide või neile allkirjade väljapetmisega.
- VIII. Agentidena asjade müümisel, kuulutuste korjam. jne.
- IX. Võõra või olematu vara müümisega.
- X. Elukutselised „peigmehed“ (abielluda lubadusega).
- XI. Muud (siin ka kindlustuskelmused).

Tabelid 1 ja 2 sisaldavad kelmuste liigitusi eeltoodud järjekorras ning ühtlasi andmeid kelmuste kohta, mis ammutatud juurdluskokkuvõtelt, näidatuna p. p. 1—4 (incl.). Tabel 3 näitab

ümber. Temal olevat oma sõbra kaudu võimalik seda kappi tellida umbes 2000 kr. eest. A. S. seletas, et tema, kui asjatundjal sel alal, võivat selle ise koostada, kui selleks välismaalt tellitakse osad. S. soovitusel nõustuski R. V. sellise kapi tellimisega ja maksis B.-le 150 krooni rahas ja 200 krooni vekslis, millise summa vastuvõtmise kohta B. andis allkirja, et on sellise summa vastu võtnud edasisaatmiseks Narva.

Mõni päev hiljem toodigi V.-i ärisse paar punaseks värvitud vasest või rauast, umbes ühepangelse mahuga purki ja 6—7-liitrilise mahuga pudel mingi vedelikuga, mis oli pealt kinni pitseeritud ja mille avamine oli keelatud. A. S. seletas, et selliseid asju läheb tarvis välismaalt tellitud kapile. B. nõudis nende eest algul 650 krooni, millise summa V. ja ka S. arvasid liigse olevat. B. lubaski veel järele pärida ja hiljem nõustus 350 kr., millise summa suuruses sai V.-ilt vekslid. Ka hiljem toodi mitmel korral V.-i ärisse igasuguseid esemeid ja neist mõnigi kandis Narva jaama pealkirja. Muidugi ei unustatud kunagi toodud esemete eest raha ega vekslid vastu võtmast. Kapp ei jõudnud kuidagi kohale. Hiljem S. seletas, et kapp on juba Narvas, siis Võsul ja Valga jaamas, kust Tartu toimetamiseks raha tarvis minevat. R. V. oli juba annud B.-le rahas kr. 300 ja vekslis kr. 1450.

Kahjusaaaja R. V. märkas 1936. a. suvel, et A. S.-el olnud rohkem raha alati kasutada, kui ta tema juures teenistuses olles on saanud. Ka kuulis V., et Tartus, Narva tän. olevat ühe maalri juurde toodud värvimiseks mingi riietepuhastuse kapp. Ta läkski seda vaatama ning sel ajal oli seal ka S., kes seletas, et nad lasknud kapi siin valmistada ning see osutuvat isegi paremaks välismaa omast, sest seda saavat koost lahti võtta. Ka osutus välismaalt kapi tarvis ostetud impregneeritud vilt, mis pidi maksma kr. 300, kodumaa vildiks, mille väärtus kr. 30 ümber. Ka hakkasid R. V.-ile tulema pankadest teated, et vekslid on diskonteeritud. Viimane ostis vekslid pankadest välja umbes kr. 1050 suuruses summas. V., saades aru, et teda on petetud, esitas vastavatele võimudele kaebuse. Juurdlustega selguski, et R. B. ja A. S. ühiselt teotsedes on petnud R. V.-ilt välja raha kr. 300 ja vekslid kr. 1450 väärtuses.

Riietepuhastuse kapi oli tellinud A. S. Tartust tislari käest kr. 150 eest. Kapi tellimisel on S. seletanud, et tellib selle Tartu Ülikooli keemialaboratoriumile ja et tema ise olevat selle teenistuses. Ka igasugused metallpurgid, manomeetrid ja muud apa-

naalset, vaid ainult tsiviilvahekord. Noormees oli varanduseta isik ja Eksporttapamajade teenistuses ei seisnud.

Toimija: A. J., sünd. 8. mail 1904, algkooli haridusega, vallaline, ametilt autojuht, varem karistatud kelmuse eest.

3. 1935. a. tutvus R. V., kellel Tartus kübaraäri ja keemiline riiepuhast. tööstus, Ida S. kaudu viimase abikaasa A. S.-ga, kes töötanud hiljem remonttöolisena R. V. riiepuhast. tööstuses. A. S. rääkis, et tema teab erilisi riiepuhastuse kappe, mis välismaal olevat tarvitusel ja soovitas 1936. a. kevad-talvel R. V.-el oma riiepuhast. tööstusse riie kuivatamise otstarbel sisse seada tsentrifuugi ning vastavalt selle ostmise soovist ajalehes kuulutada.

R. V. nõustuski ettepanekuga ja vastav ostusoovi kuulutus ilmiski ajalehes. Sellele kuulutusele ilmus V. ärisse R. B. ning seletas, et tema tuttav Järva-Jaanis on töötamiskõlvuline tsentrifuug ning selle võivat osta päris odava hinna eest. Sel ajal oli muidugi „juhulikult“, V. äris ka A. S., kes seletas jällegi erilisest riiepuhastuse kapist, mis olevat väga praktiline kasutada riie puhastamisel. R. B. naeris sellise jutu üle, kuid A. S. seletas, et tema ise olevat meisterdanud selliseid kappe ning Tallinnas Keskvanglas sellega töötanud ja et Tallinnas keegi äriees olevat enesele juba välismaalt tellinud sellise kapi. B. lõpeks „uskuski“ A. S. juttu ning seletas, et temal olevat Narvas keegi tuttav välismaa elektrifirma esindaja ning selle kaudu saavat teada, kas välismaal on selliseid kappe, jaataval korral saavat tolle esindaja kaudu kõige odavamalt tellida neid välismaalt. Ta lubas järele küsida selle asja kohta oma sõbralt Narvas. Ka osteti muidugi Järva-Jaanist B. soovitusel tsentrifuug ning ostmisel käis A. S. asjatundjana kaasas. Hiljem osteti veel muidki tarvisminevaid esemeid „möödukate hindadega“ riiepuhast. tööstusele ning S. esines asjatundjana.

Hiljem, pärast Järva-Jaanis käimist, B. tuli V. ärisse ja seletas, et tema sõber Narvast sõidab välismaale ja temal on olnud oma sõbraga telefoniline läbirääkimine riiepuhastuse kapi kohta. Sõber olevat lubanud selle kohta teateid muretseda. Sel korral oli ka S. äris. Mõne aja pärast tuli B. tagasi V. ärisse, kus viibis juhuslikult ka S. B.-l oli mingi kiri käes, mida ka S. sai B. käest lugeda, kuna aga V.-le ei antud seda lugeda. B. seletas, et tema sõber olevat kirjutanud, et välismaal olevat tõesti tarvitusel eriline riiepuhastuse kapp, kuid see maksvat umbes 3000 krooni

tabelite 1 ja 2 kokkuvõtteid. Tabel 4 sisaldab kelmuste liigitelu ühes andmetega, mis näidatud pp. 5—7.

Kelmuste liigitamisel oli raskusi selles mõttes, et puhtal kujul esinevaid tüüpe oli vähe. Puhtamate tüüpidest võiks nimetada hobuste ost-müügi liigis vastutusvigadest müüja poolt kannatanule mitteteatamist, arvete tasumata liigis söömist-joomist ja söitmist, ning kriminaalseadustikust võetud liigis riigi- ja omavalitsusteenijana esinemist. Viimast esineb käsitatavast materjalist ainult kahel juhtumil. Teistesse liikidesse on aga püütud paigutada kelmusi, mis enamvähem sarnanevad toimimisviisilt üksteisega. Kui liigid peaksid sisaldama täiesti puhtaid, üksteisega sarnanevaid tüüpe, siis osutuks grupeerimine raskeks, võiks öelda võimatuks, ehk siis liigitamisel iga kelmus moodustaks omaette klassi. Jälitamisel oleks sellest vähem raskusi, kas liike on vähem või rohkem, vaid rohkem raskusi võib tekkida nende tegude kvalifitseerimisel, eriti siis, kui seadusandlus on kasuistlik. Viimaks mainitud asjaolule vihjasin käesoleva töö esimeses osas.

Tabeleist nähtub, et kõige rohkem kelmusi sooritatakse ost-müügi liigis, kuna kahjusummalt seisab esikohal viimane liik — muud kelmused. Muude hulgas tõstavad kahjusumma kõrgele kindlustuskelmused (näit. vara süütamine kasusaamise eesmärgiga). Kahjusummalt seisavad esirinnas dokumentide ja allkirjade väljapetmised — kr. 5517 ja võõra nime all esinemised ühes dokumentide võltsimisega — kr. 4537. Arvete tasumata jätmisi söömisel-joomisel ja sõidul esineb arvuliselt küll järgmisena suuremal arvul esineva liigi järgi, kuid selles liigis tekitatud kahjusumma on tähelepandavalt väike — kr. 98. Siit nähtub, et paljud on vist küll kergemeelselt sattunud petturite nimestikku.

Toimimiskohana esineb linn vaadeldavas ainestikus 96 juhtumil, kuna maa 35 juhtumil. Seega linnas sooritatakse ligi kolm korda rohkem kelmusi kui maal. Kuid kahes kelmuse liigis esineb toimimiskohana maa suuremal arvul kui linn: dokumentide ja allkirjade väljapetmisel ning kutseliste peigmeeste esinemisel. Nähtavasti leitakse selles liigis rohkem kannatanuid maal maa elanikkonna madalama haridusliku taseme ja kodanike lihtsameelsuse tõttu.

Toimijaist on mehi ülekaalukalt rohkem kui naisi: esimesi on 121, viimaseid 25, seega ligi viiekordne meeste ülekaal. Ainuke ala, kus naisi esineb rohkem kui mehi, on kelmused nõidumiste ja arstimiste ettekäändel: mehi 2, naisi 11.

Toimijaist kõige suurem % oli 1935. a. 30—40 ja 40—50 a. vanuses, 1936., 1937. ja 1938. a. oli toimijaid kõige rohkem 20—30 a. vahel. Nähtub, et kelmus haarab kodanikke süütegijatena nende kõige töövõimelisemas eas. Huvitav on täheldada, et naised toimivad kelmusi kõrgemas vanuses kui mehed, nimelt suurim % neist on 40—50 a. vahel.

Toimijaist elas linnas 1935. a. 27, maal 12. Samuti on toimijaid linnas ülekaalukalt rohkem kui maal järgnevatel aastail: kokku linnas oli toimijaid 97, maal — 49. Seega linnas eluneb pettureid ligi kaks korda rohkem kui maal.

Millal on kelmuste kõrgseis, selle kohta on raske midagi öelda. Käsitletud andmestikust paistab, et kelmused jagunevad peaaegu ühtlaselt kõigile kuudele, või kui on märgata ka mõningais kuudes suurt tõusu, siis ei näi see olevat järjekindel.

Missuguses vahekorras on kelmuste arv süütegude üldarvuga üleriigiliselt, sellest annavad pildi järgmised arvud.

1930.—1934. a. oli süütegude üldarv keskmiselt 65.000, ning samal ajavahemikul kelmuste keskmine arv oli 1200. Seega üleriigiliselt moodustab kelmuste üldarv süütegude üldarvust 1,84%.

Valga kriminaalpolitsei tööpiirkonnas 1935.—1938. a. sooritatud kelmuste arvulise suhte sama piirkonna süütegude üldarvuga ja kelmuste läbi tekitatud kahjusumma suhte üldkahjusummaga annab ülevaate alljärgnev tabel:

	Üldarv	Kelmusi	0/0 0/0	Üldkahju- summa	Kahjusumma kelm. järgi	0/0 0/0
1935	661	35	5,3	133 915	5 424	4
1936	714	43	6	92 860	4 736	5,1
1937	728	33	4,5	135 720	2 368	1,74
1938	559	20	3,57	120 736	12 810	10,6

Kelmuste arvuline suhe süütegude üldarvuga kannab püsivat ilmet, kuna kelmuste läbi tekitatud kahjusumma suhe on kõikuv. Kõikuvus on seletatav mitmete asjaoludega, vastavalt sellele, missuguste kelmuste liike esineb, nagu kindlustuskelmus tõstab tunduvalt kõrgele kahjusumma. Ka on kelmus tingitud kannatanu jõukusest ja muudest asjaoludest.

•Eesti statistikabüroo andmete lahkuminek kriminaalpolitsei omist on seletatav seega, et esimese arvus on kõik politsei poolt protokollitud süüteod, kuna viimase hulgas puuduvad üleastumised ja ka teised süüteod, tingitult kriminaal- ja välispolitsei vahelisest tööjaotusest.

KIRJELDUSI EESTIS SOORITATUD KELMUSIST.

Käesoleva töö lõpposas toon kirjeldusi kelmustest eelpool antud liigitelu järjekorras (vt. tabelid 1—3).

Sündmused on grupeeritud vastavalt nende tunnustele liikidesse ja esinevad alljärgnevalt:

I — kelmusi ost-müügil, II — hobuste ost-müügil, III — kelmusi arvete tasumata jätmisega söömisel, joomisel, söidul, IV — nõidumise ja arstimisega — jne. jne.

I.

1. 18. detsembril 1937 tuli V. vallas Helgi V. kaupluse õhtul enne kaupluse sulgemist tundmatu noormees, esinedes äsjaasutatud Tootsi briketitööstuse tööliste omavahelise jõulupuu korraldajana ja laskis pakkida 80 pakki paberosse ja sigarette kr. 20,50 väärtuses. Kui nimetatud kaup oli pakitud, tellis sellele lisaks suurel määral maiustusi ja toiduaineid. Nende kaupade pakkimise ajal võttis ta paberosside ja sigarettide paki ja väljus kauplusest selle kauba eest tasumata, ettekäändel, et läheb hobust vaatama. Kaupluseomanik pakkis tellitud kaubad ja kui ostja ei ilmunud, läks välja vaatamata ja leidis, et ostja oli kadunud.

Toimija: Ü. K., sünd. 9. veebr. 1908, kindla elukohata, karistatud korduvalt varguste ja kelmuste eest ja samalaadseid kelmusi on toiminud ka mujal.

2. Tallinnast päritolev noormees ilmus Saaremaale, nimetades ennast Ekspordtapamajade esindajaks ning taluomanikuks Viiljandimaalt, ja palkas ametisse agente ja ostis ühes nendega talumeestelt massiliselt sigu, kusjuures maksti ainult käsiraha, anti müüjale vastav kviitung ja lubati kogu ostuhind tasuda antud tähtpäeval, nimelt pärast seda, kui sead on saadetud Tallinna. Lubatud tähtpäeval noormees müüjale võlgujäänud summasid välja ei maksnud ja seletas, et tema tegevuses ei ole midagi krimi-

Tallinna politsei ümberrinna-teatejooksu VÕISTLUSEST

14. mail s. a. korraldas Tallinna Politseiametnike Kogu Spordisektsioon traditsioonilise politseiüksuste vahelise ümberrinna-teatejooksu 5×1000 m. Võistlus toimus politseidirektor J. Soomani rändauhinna, mille jäävaks omandamiseks tuleb võita ühel üksusel 3 korda. Peale rändauhinna olid välja pandud Tallinna Politseiametnike Kogu Spordisektsioonilt kolme parima meeskonna igale liikmele üksikauhinnad.

Võistlusest võtsid osa võtta kõik Tallinna-Harju õpperingkonna politseiüksused, igakuks iseisvalt ühe kuni kahe 5-liikmelise meeskonnaga.

Võistlusest võtsid osa: 2. politseijaoskond — kahe meeskonnaga, 3. ja linnaiümbruse politseijaoskond — ühe meeskonnaga, 4. politseijaoskond — ühe meeskonnaga, 6. politseijaoskond — ühe meeskonnaga, ratsareserv — ühe meeskonnaga ja prefekti kantselei — ühe meeskonnaga.

Võistluse võitis 2. pol-jaoskonna I meeskond, koosseisus: konstaabel Prööm, kordn. — Sarnit, Salur, Kübbar ja Eliste, üldajaga 12 m 37,8 sek., tulles võitjaks kolmat korda ja omandades seega järvalt politseidirektor J. Soomani poolt väljapandud rändauhinna (suur karikas).

VII harjutus: lähteasend — harkseis, kere painutus ette-alla. Sirutada kere ja käed hoogsalt ette ja seejärel võtta jälle lähteasend. Täita 8—12 korda.

6. tund (joonised paremal).

I harjutus: lähteasend — harkseis, käed küünarliigendist painutatud, rusikas ja küünarnukid tõstetud üles. Tastida kätega hoogsalt põrandale. Täita 10—16 korda.

II harjutus: asetada põlvest läbisurutud jalg toolile, tõsta käed üles ja painutada keha taha. Painutada vetruvalt kere ette, alla ja haarata kätega toolile asetatud jalast. Täita algul vasaku jala toolile asetamisel 6—8 korda, hiljem parema jala asetamisel.

III harjutus: tugilamangu asendis toetuda vaheliti asetatud küünarvartele (jalad harkis). Ringitada keskkeha vahelduvas suunas 4—8 korda.

IV harjutus: selililamangus viia käed kõrvale ja jalad ülestõstetuna harki. Lüüa jalad teineteisest mööda risti ja harki 12—16 korda.

V harjutus: püstasendis lüüa käed pea kohal ülal kokku 14—16 korda.

VI harjutus: harkseisus, jalad põlvest läbi surutud, sirged, kere painutatud ette alla, käed põrandal. Sirutada keha ühes käte viimise üles ja seejärel võtta jälle lähteasend. Täita 14—16 korda.

VII harjutus: tugilamangus laskuda vasakule küünarvarrele, tõusta tugilamangusse ja seejärel laskuda paremale küünarvarrele. Täita 4—6 korda kummagi käega.

Ümberrinna-teatejooksus esikohale tulnud meeskond

Tehnilisi tulemusi:

I 2. pol-jaoskonna meeskond, koosseisus: konstaabel Prööm, kordnikud Sarnit, Salur, Kübbar ja Eliste, üldajaga 12.37,8, II prefekti kantselei meeskond, koosseisus: kordnikud — Vaigur, Aruvald, Hütt, Särak ja Matsalu, üldaeag 13.02,0, III 4. pol-jaoskonna meeskond, koosseisus: konstaablid Nurklik ja Püss, kordnikud — Helk, Anilane ja Kalmet, üldaeag 13.10,0, IV 3. pol-jaoskonna meeskond — üldaeag 13.22,0, V 6. pol-jaoskonna meeskond — üldaeag 13.32,8, VI 2. pol-jaoskonna II meeskond — üldaeag 13.33,0.

Võistlusi oli jälgimas rohke arv pealtvaatajaid ja politsei kõrgemaid juhte eesotsas politseidirektor J. Soomaniga ja prefekt N. Reimoga.

Võistluse lõppedes toimus võitjate austamine ja auhindade üleandmine, mida toimetas politseidirektor J. Sooman.

Murdmaajooksu võistlus Viljandis

Jooksu võitis konst. A. Koitmäe.

Viljandi Politseiametnike Kogu korraldas 5. skp. Viljandi-Pärnu prefektuuri administratiivpiirkonnas asuvate politseiüksuste vahelise 5 km murdmaajooksu võistluse Politseiametnike Keskkoogult väljapandud rändauhinna. Individuaalselt tuli jooksu võitjaks hea ajaga Pärnumaa I. politseijaoskonna konstaabel Anti Koitmäe, kes võitis sama murdmaa distantsi 1937. a. ja 1938. a., vastavalt aegadele 18 min. 08 s. ja 18 min. 38 s. Tänavu parandas ta oma aega järjekindla treeninguga 16 m. 47 sek-le. Parimaks osutus Viljandi politseijaoskonna meeskond, kes võitis esmakordselt rändauhinna. Varem korraldatud võistlusil on rändauhinna järjest kaks korda võitnud Mõisaküla politseijaoskonna meeskond, kes tänavusest võistlusest ei võtnud osa. Tehnilisi tulemusi: 1) Viljandi pol.-jsk. meeskond, keskm. aeg 17 m. 23

Narva politseiametnike võrkpalli mängimas

Võrkpallivõistlused NARVA POLITSEIS

Narva Politseiametnike Kogu Spordisektsiooni korraldusel peeti möödunud kuu lõpul ja maikuu algul politseiüksuste vahelised võistlused võrkpallis, milledest oli osavõtjaid 5 üksust.

Nimetatud võistlused olid Narva politseis esmakordsed ja äratasid huvi käsipallispordi vastu, millega on seletatav ka see, et mitmed üksused pidid oma meeskonna koostamiseks välja tooma mängijaid, kes juba aastaid pole tegelnud pallimänguga, kuid nüüd uuesti mänguväljale asudes ületasid nii mõnegi noorema.

Võistluse algul kohtasid Narva Prefektuuri kantselei ja Narva Kriminaalpolitsei meeskond, kus pineva ja huvitava mängu juures tuli võitjaks Narva Kriminaalpolitsei meeskond tulemusega 2:0, kusjuures esimese mängu võitis ainult 16:14. Järgmisena võitis Narva 2. politseijaoskonna meeskond Narva Kriminaalpolitsei meeskonna tulemusega 2:0. Võistluse pinevamaid mängu oli Narva 1. ja 2. politseijaoskonna vaheline võistlus, kus mõlemad meeskonnad näitasid hoogsat ja heaklassilist mängu. Võistluse võitis Narva 1. politseijaoskonna meeskond 2:1, millega pääses finaali Jõhvi politseijaoskonna meeskonna vastu.

s., koosseisus: konst. E. Raja, H. Haldma ja k.-am. A. Pruuli, 2) Pärnumaa 1. pol.-jšk. meesk. konst. A. Koitmäe, H. Juudas ja k.-am. P. Klaar, aeg 17 m. 46 s., ja Pärnu linna pol.-jšk. meeskond: kordn. Allik, Linnaste ja Pedasto. Individuaalselt tulid kohtadele 1) konst. A. Koitmäe, aeg 16 m. 47 s., 2) v. kants.-am. A. Pruuli, Viljandi pol.-jšk., aeg 17 m. 12 s., 3) konst. H. Juudas, Pärnumaa 1. pol.-jšk., aeg 17 m. 19 s., 4) konst. H. Haldma, Viljandi pol.-jšk., aeg 17.20 s., 5) kordnik O. Linnaste, Pärnu linna pol.-jšk., aeg 17 m. 22 s.

Viljandi Politseiametnike Kogult olid välja pandud väärtuslikud individuaalauhinnad kolmele esikohale tulnule, mis anti välja võitjaile korraldatud teelaas prefekt J. Varese poolt.

K. P.

Finaalvõistluses võitis Narva 1. pol.-jaoskonna meeskond Jõhvi pol.-jaoskonna meeskonna tulemusega 2:0, kusjuures võitja meeskond mängis ühtlasemalt ja tänu oma pikkadele surujatele, saavutas ülekaaluka võidu.

Võrkpallivõistluste võitja — Narva 1. pol.-jšk. meeskond, koosseisus: konstaablid H. Kuk k, V. Sarv, v.-kordn. J. Viljo, A. Võrno, kordnik B. Teder ja k.-ametnik P. Enari — on andas esmakordselt „Tibbing’u“ poolt väljapandud rändauhinna, mida tuleb võita üldse 3 korda.

Narva politsei

MURDMAAJOOKSU VÕISTLUS

6. mail s. a. korraldas Narva Politseiametnike Kogu Spordisektsioon Narva prefektuuri administratiivpiirkonnas asuvate politseiüksuste vahelise võistluse 5 km murdmaajooksus, millest osavõtjaid oli 14 ametnikku.

Võistlusmaa oli valitud mitmekesine, misjuures jooksjal tuli ületada linna karjamaa ja jooksu keskosal Pähklimägi, kuna lähe ja lõpp oli Narva Prefektuuri kantselei ees.

Võistlus toimus nii üksikalaselt kui ka politseiüksuste vaheliselt. Üksustevaheline võistlus toimus Politseiametnike Keskkogu rändauhinna, mida tuleb võita 3 korda. Nimetatud rändauhind on mängus alates 1937. a. millal selle võitis esmakordselt Jõhvi politseijaoskonna meeskond üldajaga 56,44 min., kuna möödunud aastal võitis rändauhinna Narva 1. politseijaoskonna meeskond üldajaga 60,24 min.

Käesoleval aastal võitis nimetatud rändauhinna ülekaalukalt Narva 1. politseijaoskonna meeskond, koosseisus: allkonstaabel A. Kivistõ, van.-kordnik J. Viljo ja kordnik A. Nurmeste, üldajaga 55,00 min., võites seega rändauhinna teiskordselt ja saavutades varemast aastaist tunduvalt parema üldaja.

Individuaalselt osutusid parimaiks: 1) kordnik Al-der Nurmeste, Narva 1. jšk., aeg 17,34 min., 2) allkonstaabel Al-der Kivistõ, Narva 1. jšk., aeg 17,52 min., 3) v.-kordnik Jaan Viljo, Narva 1. jšk., aeg 20,14 min., 4) kordnik August Raudsepp, Narva 2. jšk., aeg 20,22 min.

Võistlusi jälgis kogukas hulk võistlejate kaasteenijaid, kuna ilm oli päikesepaisteline, mis omakorda soodustas saavutada paremaid jooksuaegu kui möödunud aastal.

Võitja kordn.
A. Nurmeste
jooksul

T. P. K.

käsipallimeistri

KÜLASKÄIK NARVA

7 mail s. a. külastas T. P. K. 1939. a. meistri võisiluste võitja, Tallinna Poliitilise Politsei käsipallimeeskond Narva Politseiametnike Kogu Spordisektsiooni, kus mängiti võrkpallis vastuvõtja meeskonnaga. Pärast pinevat ja huvitavat mängu võitsid narvalased tulemusega 2:1, omändades väljapandud rändauhinna, mida tuleb võita 3 korda.

Narva Pol.-am. Kogu meeskonda kuulusid: kenstaablid H. Voitk, H. Kukk, S. Etverk, V. Juurvee ja k.-ametn. H. Sild ja P. Enari.

Tallinna Poliitilise Politsei meeskond mängis korvpalli Narva meistri Kalevi-Lina NMKÜ-ga, keda võideti tulemusega 33:29.

Autasu

parimaile kaastöölisile vabadussõja mälestuste kogumise eest 1938/39. a.

SÕJAARHIIVI DOKUMENTIDE KOGUD
TÄIENEVAD.

Eelmiste aastate eeskujul kogub Vabadussõja Ajaloo Komitee oma kaastöölise võrgu kaudu Eesti riikliku iseseisvuse võitlusajastu (1917—1920) ja eriti vabadussõja ajaloo materjale.

1938/39. eelarveaastal rikastus Sõjaarhiiv Komitee kaudu isiklike mälestuste, päevaraamatute, dokumentide, sõjameeste kirjade, laulude ja muu ajaloomaterjaliga kokku 29.664 lehe võrra. Kaastööd saatsid 169 kaastöölis 325 korral.

Möödunud aasta tulemustega võib üldiselt jätta rahule, sest materjale saadakse iga aastaga üha rohkem. Nii on ka 1938/39. a. tulemused ületanud eelmisel aastal kogutud materjalid 6905 lehega ja kaastööd on saanud 44 isikut rohkem. See kõik tõendab, et meie rahvas hindab vabadussõja kangelaste tegusid ja nende jäädvustamist tulevasile põlvemale.

Ergutustasuna määrati parimaile kaastöölisile rahas kr. 350.— ja 10 eksemplari raamatut „Eesti Vabadussõda 1918—1920“.

Rahalisi auhindu määrati 14 kaastöölisele:

I auhind à kr. 40.— A. Muda (Tartu) ja A. Sass (Nõmme); II auhind à kr. 30.— A. Puri (Tallinn) ja E. Bachval (Narva); III auhind à kr. 25.— A. Brakel (Nõmme) ja Ch. Volmer (Nõmme); IV auhind à kr. 20.— A. Mikk (Viljandi), S. Bauman (Soldino), E. Toome (Rakvere), A. Mölder (Tallinn), H. Järv (Tallinn), A. Kunila (Tallinn), A. Hinnom (Tallinn) ja G. Matzen (Kasepää).

Teost „Eesti Vabadussõda 1918—1920“ määrati 10 kaastöölisele: I köide — F. Linus (Tartu) ja A. Soom (Narva); II köide — G. Rei (Pihistvere), O. Soidla (Alatskivi), J. Lind-

Narva ja Tallinna meeskonnad võrkpallivõistluse eel

vers (Tallinn), V. Tammemets (Valga), J. Retsnik (Puka), J. Kibar (Vändra), J. Sirp (Vohnja) ja J. Urva (Järva-Peedu).

Ka tulevikus määrab Vabadussõja Ajaloo Komitee parimaile kaastöölisile ergutustasu.

Kuna Sõjaarhiivi koondatud Eesti riikliku võitlusajastu arhivaalid on kohati õige puudulikud ja lünklikud, siis osutub nende täiendamine hädavajaliseks ja kiireiseloomuliseks ülesandeks, millises töös Komitee loodab kõigi vabadussõjast ja teisist selle ajastu sündmusist osavõtnute kõige energilisemat kaastööd ja toetust. Seepärast palutakse astuda kaastöölisiks ajaloo dokumentide kogumise alal, teatades oma nime ja aadressi Vabadussõja Ajaloo Komiteele, Pagari nr. 1, Tallinn. Kaastöölisiks astunuile saadetakse välja juhendid ajaloomaterjalide kogumiseks.

Uusi raamatuid

„Mälestusi ja jutustusi Sakala partisanidest Vabadussõjas 1918—1920.“

Sakala Partisanide Ühingu kirjastusel ilmus trükist kapten P. Kangro koostatud raamat „Mälestusi ja jutustusi Sakala partisanidest Vabadussõjas 1918—1920“, mis käsitleb 40 Vabadussõja veteraani poolt jutustatud ja kirjutatud mitmekülgseid väga huvitavaid lahinguelamusi ning mälestusi rindelt ja tagalast. Pealeselle on raamatus Sakala partisanide Vabadussõja-aegse juhi major O. Oidermanni VR II/3 elulugu, kus sõjakaaslastel iseloomustavad teda kui kangelaslikku väeosa ülemat ja lahingumeest. Samuti on toodud eluloolisi andmeid ühes piltidega langenud ja hiljem surnud ohvitseride kohta.

Raamatu suurus on 192 lk., formaadis 26×19 sm. Raamatut illustreerib sada vabadussõja-aegseid sündmusi kujutavat ülevõtet ja skeemi.

Raamat maksab kr. 2.—, mis on väga odav, arvestades sääraste ajalooliste teoste toimetamiskulusid.

Kuna teaduslikus ajaloolises käsitelus vaadeldakse Vabadussõda peamiselt sõjaliselt, poliitiliselt, sotsiaalselt ja majanduslikult seisukohalt, siis paratamatult jääb tagaplaanile isiklike psüühiliste elamuste käsitelu. Jäevad tagaplaanile kõik need tegurid nagu isamaa-armastus,

nooruse tarmukus, võidutahe, optimism ja julgus, mis viisid Vabadussõja võidurikka lõpuni. Käesoleva Vabadussõjast osavõtnute jutustuste ja mälestuste koguga tahetaksegi kanda edasi järeltulevatele põlvetele Vabadussõja-aegset võiduvaimu, juhtide ja sõdurite ohvrimeelsust, kangelasmeelt ja isamaa-armastust, et seega kaasa aidata rahva sõjalise mentaliteedi arenemisele ja võitlus- ning võidutahte kujunemisele uues kasvavas põlves.

Esmakordselt näeme selles raamatus nii suurel arvul isiklikke mälestusi ja jutustusi, missugused kõik on kontrollitud Sõjaarhiivi dokumentide põhjal ja seega osutuvad tõeloludele vastavaiks. Mälestuste kirjutamisel on säilitatud mälestusainestiku värskust ja omapärasust, samuti on jäetud muutmata Vabadussõja ajal tarvitatud sõdurite omapärane erikeel.

Raamat on müügil kõigis suuremates raamatukauplustes. Raamatu müügi keskladu on Tallinnas „Päevalehe“ raamatukaupluses. Peale selle võib raamatut tellida otseselt Sakala Partisanide Ühingu kaudu Tallinn postkast nr. 334 ja Viljandi Sakala Partisanide Pataljoni Staap.

Lätimaalt. Kohtuministri korraldusega avati 1937. a. sügisel Riias kohtuliku eksperitiisi instituudi juures alalised kursused kriminaaltehniliste uurimiste meetodite üle. Need kursused on kohuslikud kõigile kohtuameti kandidaatidele. Alles pärast kursuse läbikuulamist, katsete sooritamist ja rahuldava tunnistuse omandamist avaneb tee kohtuniku kõrgele kutsele.

Pealeselle korraldatakse sealsamas instituudis täienduskursusi ametis olevaile kohtunikele ja prokuröridele.

*

Leedust. Leedu kriminaalpolitsei daktüloskopeeris 1937. a. kümne sõrme järgi 727 kurjategijat, ühe sõrme järgi — 611. Sama politsei laboratoorium toimetas aasta kestel 4389 uurimist, neist 1374 valerahade ja 2197 käekirja uurimist.

*

Soome kriminaalpolitseis daktüloskopeeriti 1937. a. 4238 uut kurjategijat kümne sõrme järgi. Aasta lõpuks ulatus kümne sõrme kaartide arv keskkartoteegis 95.382. Ühe sõrme kaarte tuli aasta kestel juurde 2960 (260 kurjategijalt), kaartide arv aasta lõpuks oli 34790. Laboratoorium toimetas 968 uurimist, neist 4 valeraha ja 273 käe- ja masinkirja võrdlemist.

*

Tokio politsei. Võõraid, kes külastavad Jaapanit, üllatab selle maa politsei suur edu süütegude avastamises. „Millest see salapärane võime?“, küsitakse. Need, kes kauem on viibinud Jaapanis, on tutvunud sealse keele, kommete ja asutistega, ei tülita enam kaasinimesi ülalmainitud küsimusega.

Kaks tähtsat tegurit selgitavad Jaapani korralvurite imestusväärse löögivõime saladuse.

Esiteks, kogu Tokio on üle külvatud tuhandete politseijaamadega, rahvasuus nimetatud „koban'iteks“, koosnev ühest või mitmest ametnikust. Iga seesugune tilluke politseijaam valvab iga üksikut maja, iga inimest oma piirkonnas. Jaam on ühtlasi teadetebürooks, hoolekandjaks abivajajaile ja lõppeks seadusesilmaks. Sel viisil õpivad ametnikud iga üksikut isikut oma piirkonnas tundma ja silmas pidama. Olgu tähendatud, et seesugune tihendatud politseiline järelevalve ei tundu kodaniku isikliku vabaduse kitsendusest. Ümberpöörduvalt, politseijaamad on muutunud enesestmõistetavuseks, eriti aguleis, neist on saanud oma väikeste kogukondade parimad sõbrad. Korralik kodanik tunneb ennast kohalise jaama valve all julgena, kuritegevuslike kalduvustega aga ebamugavalt. Eriti naudib mainitud kaitses võõras, ja nimelt seetõttu, et viisakus ja lahkus maa külaliste vastu on siin muutunud traditsiooniks. Kui võõralt palutakse teateid tema isikust, siis sünnib see selleks, et vajaduse korral oleks võimalik kaitseda tema huve.

Kui need ametnikud kalduvad kõrvale oma otseisest teenistusülesandest, siis sünnib see ainult selleks, et vabatahtlikult abistada kedagi ta hädas. Sageli avastavad nad siin või seal linnas lootusetusse seisundisse sattunud perekondi või vanemateta lapsi ja toetavad neid oma isiklikust, mitte just hiilgavast sissetulekust. Peab märkima, et see ei sünni mitte niipalju kohusetundest, suurmeelsusest või teenistuses edasijõudmise püüdest, kui just isiklikust kaastundest kannatajate vastu. Nii andja kui saaja kardavad tehtud heateo kandmist avalikkuse ette.

Teiseks, vastandi laialipillutud politseijaamadele moodustab monumentaalne politseipresiidium, mis asetseb Tokio keskuses strateegiliselt tähtsas punktis. Seal asub pealinna laialdase politseivõrgu keskus. Politseipresiidiumis töötab 1500 ametnikku mitmesuguses astmes, arvatud kaasa mõrvakomisjonid, salapolitseinikud, registriametnikud, teadlased, sädetelegrafistid, motoriseeritud osad, õnnetusjuhtumite komandod, sanitaarametnikud ja eriülesannetega komisssarid. Siin kasutatakse hoolikalt väljaarendatud süsteemi kuritegevuse vastu võitlemiseks, süsteemi, mis ühendab eneses parimaid oma- ja välismaisi tehnilisi saavutisi. Siin uuritakse suurima hoolega iga asitõend, milleks on sisse seatud rikkalikult varustatud laboratooriumid.

Politseipresiidiumi ja -jaamade vahel asetseb suur hulk politseijaoskondi, mis juhivad korralvalvet igaüks oma linnajaos. Viimistletud juhtnöörid ühendavad kõigi kolme tegevust süstemaatiliseks koostööks.

Sama põhimõtte järgi on korrastatud politsei kõigis Jaapani suurlinnus ja vähendatud maa- staabis ka väikelinnus. Kogu politsei allub sise- ministeeriumile, kelle justiitsdepartemang etendab seega peaaegu osa politsei närvikavas. Tagajärjeks on tugevasti tsentraliseeritud valitsus ni- hästi kuritegevuse vastu võitlemise kui heakorra alal.

„Die deutsche Polizei.“

Küsimusi ja vastuseid

★

R. K. Küsimus 1. Kas loetakse Riigiteeni- jate, -töölise ja õppejõudude haiguskindlustuse seaduse (RT 1937, 41, 366) § 9 mõttes poliitilise poliitise ametnike palgaks palk ühes 25%-lise palga- lisaga ja kas neil on õigus saada Riigiteenijate,

-tööliste ja õppejõudude haiguskindlustuse seaduse (RT 1937, 41, 366) § 32 alusel ühekordset toetusraha kolm neljandikku kuupalgast ühes 25%-lise palgalisa arvestamisega kindlustatu naise sünnitamise puhul?

Vastus 1. Küsimusele, kas poliitilise politsei teenistuses seisvaile riigiteenijaile Riigiteenijate tasude seaduse § 3 (RT 1937, 82, 666) alusel makstav 25%-line palgalisa loetakse palgaks Riigiteenijate, -tööliste ja õppejõudude haiguskindlustuse seaduse (RT 1937, 41, 366) § 9 mõttes ning kas Riigiteenijate, -tööliste ja õppejõudude haiguskindlustuse seaduse § 32 alusel $\frac{3}{4}$ kuupalga arvutamisel arvatakse kuupalga hulka eeltähendatud palgalisa, tuleb vastata jaatavalt. Poliitilise politsei teenistuses seisvaile riigiteenijaile Riigiteenijate tasude seaduse § 3 alusel makstav igakuine 25%-line palgalisa ei ole mingisugune eritasa eritööde eest või erakordsete väljaminekute katteks, vaid moodustab osa tähendatud isikute harilikust kuupalgast. Et see palgalisa kuulub hariliku kuupalga hulka, seda näitab see asjaolu, et tähendatud palgalisa käsitatakse § 3, mis oma mõtte kohaselt käib ainult normaalse kuupalga kohta, kuna täiendavaid ja erakordseid lisatasusid käsitatakse teistes paragrahvides. Seepärast tuleb Riigiteenijate, -tööliste ja õppejõudude haiguskindlustuse seaduse § 32 p. 1-a alusel arvatav ühekordne toetusraha $\frac{3}{4}$ kuupalga suuruses poliitilise politsei teenistuses seisvaile riigiteenijaile arvutada koosseisudes ettenähtud palganormist ühes 25%-lise palgalisaga.

Küsimus 2. Kas Riigiteenijate, -tööliste ja õppejõudude haiguskindlustuse seaduse (RT 1937, 41, 366) § 13 järgi kuuluvad tasumisele haiguskindlustatu naise sõidukulud haiglasse sünnitamisele ja hiljem sealt tagasi ja missugusel määral?

Vastus 2. Riigiteenijate, -tööliste ja õppejõudude haiguskindlustuse seaduse (RT 1937, 41, 366) § 13 viimase lõike järgi tasutakse haige sõidukulud raviasutis Sotsiaalministri poolt kokkuleppel Majandusministri ja Riigikontrolöriga määratud aluseil. Tähendatud seaduse alusel antud Riigiteenijate, -tööliste ja õppejõudude haiguskindlustuse korraldamise määruse (RT 1937, 79, 646) § 14 järgi tasutakse haige sõidukulud raviasutis, mitte aga sealt tagasi. Pealegi tasutakse need sõi-

dukulud ainult siis, kui raviasutis või raviv arst tõendab, et haige sõit raviasutis oli vajaline haige tervisliku seisundi tõttu. Seega oleneb haiguskindlustatu naise haiglasse sünnitamisele viimise sõidukulude tasumine vastavast tõendist. Mis puutub sõidukulude normesse, siis määruse lisa nr. 3 järgi tasutakse haige sõidukulud raviasutis kasutatud sõiduvahendite kohalike taksihindade piires.

Küsimus 3. Kas on Riigiteenijate, -tööliste ja õppejõudude haiguskindlustuse seaduse (RT 1937, 41, 366) § 26 põhjal tasuta sündinud lapse esialgne pesu haiglas?

Vastus 3. Riigiteenijate, -tööliste ja õppejõudude haiguskindlustuse seaduse (RT 1937, 41, 366) § 26 alusel antakse sünnitusabi puhul tasuta ravimid, sidumisabinõud ja muud ravivahendid ning -viisid. Kuna vastsündinu esialgset pesu ei saa arvata ei ravimite, sidumisabinõude ega muude ravivahendite või -viiside hulka, ei kuulu see tasuta andmisele Riigiteenijate, -tööliste ja õppejõudude haiguskindlustuse seaduse § 26 korras.

J. V. Küsimus. Kas tsiviilkohtu otsuse täitmiseks võib kinni pidada riigiteenijale makstavast varustus- ja korterirahast?

Vastus. Riigiteenijate tasude seaduse (RT 1935, 31, 262) § 29 järgi toimub riidevarustuse andmine riigiteenijaile palgalisana. Kuna Riigiteenijate riidevarustuse määruse (RT 1935, 34, 316) § 1 teise lõike alusel kriminaalpolitsei komissarid, abikomissarid, vanem-assistendid ja agendid saavad riidevarustuse asemel ja arvel raha riiete ostmiseks, siis tuleb ka tähendatud rahale vaadata kui palgalisale. Ts.-kohtupid. seaduse § 1085 alusel toimetatakse võla katteks mahaarvamist igasugusest teenistustasust, olgu see palk, lisapalk, korteriraha, toiduraha või muu nimetuse all esinev tasu. Sama seaduse § 1087 järgi ei toimetata mahaarvamist ainult haavade eest määratud pensionidest, samuti ravikuludest, sõidu- ja lasteabirahadest. Järelikult tuleb Ts.-kohtupid. seaduse § 1085 alusel toimetada mahaarvamist ka riigiteenijaile makstavast varustus- ja korterirahast.

Kirjutusmasinad — „Erika“ — „Ideal“

Jalgrattad — „National“, „Mars“ j. t.

Õmblusmasinad — „Naumann“, „Pfaff“

Pikaajaline järelmaks — Vastutus.

Kr. Saar & Ko

Tallinn, Viru 3
Tartu, Raekoja 2.

Pärnu supelasutis — terviseallikas

1939. a. juubelihooajal avatud 15. maist kuni 15. septembrini

Pärnu kuurort asutati sada aastat tagasi puhtakujulise ravikuurordina. Selle aja kestel on olnud kümneid tuhandeid, kellele kuurort oma raviasutistega on võinud tagasi anda tervise. Hulkade ravimiseks kuurordi korraldajad ja arstikond ei ole hoolinud vaevarikkaist pingutusist. Aastakümneid on kogutud kogemusi ja tehtud kulused ravi kujundamiseks selliseks, et see suudaks anda häid tulemusi. Pärnu supelasutisest on saanud ettevõtte, mis hästi korraldatud muda- ja rabaraviasutisena suudab osutada rahvatervishoiule suuri teeneid.

Kuurordi juubeliaastal pikendatakse Pärnu supelasutise tegevust neljaks kuuks. Asutis alustas tegevust kõigi osakondadega (arvatud välja vesiraviosakond, mis lastakse käiku 1. juunist) 15. mail ja jääb avatuks 15. septembrini. Raviaja pikendamine on võimalik seepärast, et Pärnu ilmastu on hästi pehme ja pealegi omab Pärnu supelasutis keskkütte, nõnda et selle poolest ei ole takistusi. Kuid asutisel lahtioleku aja pikendamise peamiseks põhjuseks oli asjaolu, et koos pikendamisega osutus võimalikuks kehtima panna soodustatud tariife, et võimalikult laiematele hulkadele teha ravi kättesaadavaks.

Nüüdsest peale kehtivad Pärnu supelasutises kaheksaüksused hinnad: eel- ja järelhooaja ning kõrghooaja hinnad. Kõrghooaeg kestab 20. juunist 10. augustini, millal on kehtivad varemalt aastate hinnad, kuid eel- ja järelhooaegadel on tunduvalt soodustusi.

Eriti odava ravi võimaldab eel- ja järelhooajal nn. pausaaalüsteem. Pausaaalstasu sisaldab täie ülalpidamise (hommikeine, lõuna, õhtueine) kohalikus pansionis ühes toaga ja voodipesuga, arstitasuga ja tasuga vannide eest. Selle süsteemi kasutajad võivad valida oma äranägemisel pansioni ja arsti, kellega supelasutisel on sõlmitud vastav kokkulepe. Pausaaalstasuteemi kasutades tuleb maksma 14-päevane ravi täie ülalpidamisega kõigest 69 kr., 21-päevane 96 kr. ja 28-päevane 128 kr.

Mudaga ravimine on muidugi kõige tähtsam, kuid palju vähem mõjuva ravivahendina ei tule hinnata raba, millega eriti naistehaiguste puhul saavutatakse imekspandavaid tulemusi.

Kõrgekvaliteediline tervismuda tuuakse Pärnu supelasutisse Audru rannikust kuni Matsalu laheni leiduvast tervismuda lademeist. Need on teaduslikult läbi proovitud ning nende kvaliteet on kindlaks tehtud. Järjekorras kasutatakse kõige vanemaid tervismuda lademeid, mis tervendavalt toimelt kõrgevärtuslikud ning vastavad täielikult meie teiste kuurortide samasugusele ravivahendile.

Muda ei kasutata ainult täisvannides. Ka tehakse mudamähiseid, jalavanne ja kasutatakse muid kombinatsioone, nõnda kuidas ravi arsti

poolt on määratud ja kuidas see kõige tulemusrikkam.

Samalaadselt toimitakse rabavannide andmisel. Need tulemusterohked vannid, eriti naistehaiguste ravimisel, koostuvad selleks eriti ettevalmistatud, õhu käes pikemat aega kuivatatud ja siis auruga teatava kraadini kuumutatud turbast. On selgunud, et turbas leiduvad taimeharmoonid on identsed naise seksuaalharmooni d-follikuliiniga ja raba- või turbakümbluste järel tõuseb tunduvalt selle harmooni hulk naise veres. Kuid raba on sama tõhus ka reuma puhul.

Mida muda ja rabaga edukalt ravitakse, selle kohta olgu toodud haigusliikide lühike loetelu: igasuguseid reumaatilisi haigusi, siseseekretsiooni rikked, paljusid kroonilisi nahahaigusi, südamehaigusi, veresoonte lubjastust, liikmete-, näärmete-, ja luutuberkuloosi, verevaesust, sapiteede ja siseelundite haigusi, operatsioonide tagajärgi, rabbiiti, skrofuloosi jne.

Kuid peale muda- ja rabavannide osakondade omab Pärnu supelasutis veel kaks moodsalt sisustatud osakonda. Need on:

1. hüdroterapeutiline ja 2. süsihappe-, väävli-, männiekstrakti-, vahu- ja mereveevannide osakond.

Hüdroterapeutilises osakonnas, mis meie oludes uudne, kasutatakse mitmesuguseid meditsiinilisi dušse.

Süsihappe-, hapniku- ja teiste vannide osakond võimaldab raviks mitmekesiseid kombinatsioone. Eriti olgu nimetatud vahuvann erisuguste lisandustega. See on omapäraneim tervisvann, mida üllatava eduga tarvitatakse eriti ainetevahetuse haiguste, nagu rasvumine, siis kergemate jooksvahaiguste, podagra jne. puhul. Ka närvinõrkuse, unepuuduse, ärritavuse ja muude närvikorratuste, mitmete mitterakkavate nahahaiguste jne. puhul on vahuvann mõjuvaim abinõu. Sõehappe-, hapniku ja teiste lisandustega vahuvannid on ravivahendiks närvi-, naha- ja teistele haigustele. Ohumullivannid on suurepäraseks karastuseks igauhele.

Ehituslikult ja sisseseadelt Pärnu supelasutis on moodsaim Eesti sellelaadiline asutis. Kõik ruumid on väga avarad, õhurikkad ja köetavad.

Seni on Pärnu supelasutises igal hooajal olnud ravil 800—900 patsienti. Hooajal antud keskmine vannide arv ulatub 14.100. Seega on igale patsiendile raviks läinud vaja keskmiselt 15 vanni. Muidugi on küllalt neid, kes on saanud tervise tagasi 6—8 vanniga, kuid raskemal juhtumel on pikem ravi paratamatu.

Eesti mudaravi kuulsus küünib kaugele üle kodumaa piiride. See ravi toob kohale hulga patsiente Skandinaavia maadest, kuid ka lõuna-poolsetes riikides ei ole nende tervendav toime enam tundmatu. Mudaravi kuulsuse levimise otseseks kaasnähteks on ravialuste arvu kiire suurenemine.

TOIMETUS JA TALITUS: Toompea loss, Tallinnas. Telef.: toimetus 471-90, talitus 448-92. Jooksev arve Eesti Pangas 543. Posti jooksev arve 377. Postkast 438. Tellimishind: aastas Kr. 6.—, poolaastas Kr. 3.—. Üksiknumber 30 snt. **Kuulutuste hinnad:** 1/2 lk. Kr. 60.—, 1/4 lk. Kr. 30.—, 1/8 lk. Kr. 15.—, 1/16 lk. Kr. 7.50. Välis- ja esimene sisekaas Kr. 100.—. Tagumine sisekaas Kr. 75.—. Pea- ja vastutav toimetaja: **A. Liit.** Tegev toimetaja: **H. Põldvere,** Väljaandja: **Politseiametnike Keskkogu.**

Vennad **AUSTER** **KORGIVABRIK**

Asut. 1888. a. Pärnus Tel. 2-11

Valmistab kõiki

korgi- ja korkisolatsioonitooteid

Tallinna ladu:
Pikk t. 51, tel. 430-30

Esindus ja ladu Soomes:
Suomen Mineraali Osakeyhtiö, Helsinki.

PÄRNU LINATÖÖSTUSE A.S.

Pärnus, Rääma tn. 38. Telef. 125

LINANE PESURIIE, NÖÖRID,
PRESENDID, NIIDID.
KALAVÕRGUD,

PÄRNU MAJANDUSE ÜHISUS, PÄRNUS

Liikmeid	—	3.650
Omakapitale	— Kr.	500.000.—
Kinnisvarasid	— „	450.000.—
Läbimüük	— „	2.700.000.—

OSAKONNAD: Tõstamaal, Väandras, Suurejõel, Jakobis, Vigalas, Toris,
Surjus ja Lõpel.

Sõit Stokholmi **PÄRNU LAEVA-AKTSIASELTSI** suurtel kiiraurikutel

„VIRONIA“ ja „ESTONIA“

on ilusaks elamuseks igale reisijale.

Tallinna — Stokholmi liinil (3 korda nädalas)

1. juunist alates suvine sõiduplaan. Tallinnast igal esmasp., neljap. ja laupäeval kell 16.00

Pärnu — Stokholmi liinil (1 kord nädalas)

12. juunist alates PÄRNUST igal esmaspäeval kell 21.00

Sõidupileteid ja lähemaid teateid:

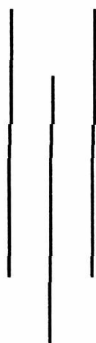
Tallinnas: **Thomas Clayhills & Son**, Olevimägi 14, tel. 415-00.

Pärnust: **Hans Diedr. Schmidt**, Pühavaimu 8, tel. 93.

KONDIITRI - PAGARIÄRI - KOHVIK

Julius Herrenberger

ASUTATUD 1869. A.

PÄRNUM, VILMSI T. 18, TEL. 3-60

A/S **Heinr. Puls**

TERASKAUPU,

MAJAPIDAMISTARBEID,

KOLONIAALKAUPU,

VÄRVE

PÄRNUM

KUNINGA T. 19 ■ KALEVI T. 28

Metallitööstuse A-S. M. SEILER

Pärnu, Rääma tän., telef. kodukeskj. Pärnu 268,

valmistab mitmes suuruses

diisel- ja petrooleummootoreid

põllumajanduse ja muudeks otstarveteks.

Igasugused mootorite ja nende osade remondid spetsiaalriistadel

Suvikasiino
Pärnus

Muusika

Kabaree

Dancing

„Endla“ einelaud

PÄRNUS ■ TELEF. 17

ÖOKLUBI, SALONG KUNI
KELLA KOLMENI HOMMIKUL

LÖUNAD ● ILUS AED RÕDUGA

MUUSIKA IGAL ÖHTUL KL. 20.30 ALATES

Moodne hotell-pansion „Vasa“

Pärnus, Eha tän. nr. 2, telefon 720

Suurim ja mugavaim

HOTELL-RESTORAN

„Palais-Royal“

(endine Silva)

Nõmmel, Raudtee t. 64, tel. 520-82.

Omanik A. KUUSIK.

RESTORAN

„NÕMME“

NÕMMEL,

Pärnu mnt. 129 ● Telef. 520-68

**Head napsid
ja suupisted**

Õngitsemistarbed

GEORG MEYER

Teras- ja rauakaubad.

Tallinn, Pikk tänav 10. Telefon 433-04.

Kõõma ja teiste juukse-
haiguste vastu
tarvitage

CHOLESTIINI,

mis on saadaval kõigis apteekides,
valmistatud

G. Gnadeberg'i & E. Leiden'i

apteegis.

Tallinn, Suur Karja 4.

BALTI LLOYD HANS DRESSLER

LAEVAMAAKLERID JA ESINDUSED.

Korrapärased kaubaveoliinid Eesti ja Bremeni, Antwerpeni, Rotterdami vahel. Kaubasaadetised läbiveokonosmentidel kõigisse maailmasadamaisse. Tallinn, Pikk 62, tel. 442-75, 449-62, 449-63, 442-77

A-S. Mercatura,

TALLINN, VENE TÄN. 1.

Telefon 436-85.

Komisjonilaod: B. I. R. K-o
„**Quadrat**“ kalossid ja botikud.

Gaasikaitse esemed.

The Riga Textil Mills Ltd. **Villane lõng.**

Põllumehe parim sõber on

CATERPILLAR

Lintveoga traktor. Igas suuruses petrooleumi- ja naftaküttega.

Deaesindus Eestis k-ü. „Traktor“
Tallinn, Kaarli puiest. 9-1. Telef. 463-00.

Vennad JEERIK

Pärnus, Tallinna mnt. 17. Telef. 494.

Valikurikkaim äri omal alal.

Oma jalgrataste parandustöökoda.

Jalgrattaid ja nende osi. □
Raadioaparaate ja -tarbeid. □
Õmblusmasinaid. □ Reformvoo-
deid. □ Lastevankreid. □ Jahl-
ja elektritarbeid.

Pärnumaa OSTU-MÜÜGI-ÜHISUS

PÄRNUS,
Kalevi tän. 51.
Telef. 729.

Suurim ja täielikem valik portselan-, kristall-
ja klaasnõudest.

MAJA- JA ELEKTRITARVETEKAUPLUS.

VÕÕRASTEMAJA „KOIT“, õllekauplusega.

Pärnus, Hommiku tän. nr. 3, telef. 626.

Korralikud ja odavad numbritoad.

A/S MOTO

Kalevi 45, Pärnus. Tel.: äri 2-04
kontor 5-49

Autod, autoosad ja -tarbed, mootorrattad, kummid, õlid

AUTO-SERVICE

Tõstelift, bensiin, õlid, pesemine, määrimine, korrashoid, Öövalve
Hommiku 2, raudteejaama vastas. Tel. 7-17

Voliline FORD esindus Pärnus

AIDA TN. NR. 3

TELEF.: TÖÖSTUS 294. KODUNE 622

MASINATÖÖSTUS JOHN MADISON,

Ford - autod, Fordson - traktorid,
Goodyear-Fisk-autokummid, auto
järelvankrid ja mootorõlid.
Remont.

Restoran „Park“

PÄRNUS, RIIA MAANTEE NR. 6. TEL. 6-33

K-M. J. KRAKUSEN

Pärnus, Tallinna maantee 19-a. Telefon 51

Täiuslikem pudukaubaladu Pärnus

Kohvik „GRAND“

MUGAV AJAVIITEKOHT PÄRNUS
HEA KOHV OMA KONDITRITOOTED

AUSTUSEGA OMANIK

K-m. Leo Kahn

Pärnus, Tallinna maantee 14. Telefon 5-14

SOODSAIM OSTUKOHT

Müük suurel ja väikesel arvul

Kõik, kes külastate Pärnut,

ärge jätke vaatamata lähemat ja ilusamat
väljasõidukohta

KOHVIK-RESTORANI

«Tammiste»

Tel. nr. 119-d. Alaline laevaühendus

**Parimaid jalanõusid ostate Haapsalus,
Karja t. 18 asuvast**
ALEKSANDER KIVI ärist
Tööstus Kalda tn. nr. 1

M. Halliksbergi
toiduainete- ja piimääris,
Haapsalus, Karja tn. nr. 24, saate alati värsket
ja väärtusliku kauba.

L. LUNDELL
Polstermööbli- ja sadulsepatööstus
Pruugitud asjade kauplus
Pesupesemine ja läiktriikimine Haapsalus,
Posti tn. nr. 2

Restoran-võõrastemaja
Haapsalus, Posti tn. nr. 39, tel. 137
Om. R. Halliksberg

Maailmakuulsaid **Dürkopp** meeste ja naiste jalg-
ja mootor-raffaid ostate soodsate hindadega
ka lepingu afuseel põhitööriistade- jaraadioärist
A. R A B A
Haapsalus, Karja tn. 27. Eesti Panga majas.
Elektrikarjused.

Karastusjoogid ja A-s. A. Le Coq'i
õlleladu
Haapsalus, Karja tn. nr. 25, tel. 105
V. KARIIS

M. Vaher
Kulla- ja kellasepaäri ja -tööstus
Haapsalus, Karja t. nr. 11
Töö kiire ja korralik.

E. PARVES
Pudu- ja kingaäri
Haapsalus, Posti tn. nr. 10

Liha- ja vorstikauplus
N. PÖLD
Haapsalus, Karja t. 3

Kui peate lugu maitstvaist ja korralikest toitu-
dest, siis teadke, et seda saate Haapsalus,
Kalda tn. nr. 11 asuvas
kohvik-söögisaalis

Daamide ja härrade juuksetööstus
Haapsalus, Kalda tn. nr. 3
Om. M. Tammal

Raua-, terase-, ehitus- ja
majatarvetekauplus
A. PALIAS
Haapsalus, Karja t. 25, tel. 152

A. Kamarik
Koloniaalkauplus
Haapsalus, Posti tn. nr. 23

Daamide ja härrade juuksetööstus
„A g i“
Haapsalus, Posti tn. nr. 1, tel. 118

G. SINIAKOVI ärist
Haapsalus, Karja 3
ostate igasuguseid valmisriideid, riide-
ja pudukaupu kõige soodsamalt
Suur valik

Rohukauplus
F-ma Schwalbe
Haapsalus, Karja t. 3

AUGUST LAAS'i
pudukauplusest Haapsalus, Karja t. 11,
ostate pudukaubad kõige soodsamalt

Haapsalus, Karja t. nr. 9
asuvast koloniaalkauplusest ostate
igasugust koloniaalkaupla kõige
soodsamalt

Haapsalu Tarvitajateühing „ÖKONOMIA“

HAAPSALUS, KARJA TN. NR. 14. ■ TELEFON HAAPSALU 12

Harukauplused:

Suurim ühistegeline kaubamaja

Linnamäe alevikus, tel. Räägu 12

Haapsalus, Vana-Sadamas

A-S. SAKU ÕLLETEHAS

HAAPSALU LADU

Karja tn. nr. 10. Tel. 116

A. Šveder

Haapsalus, Ehte t. 10

on parim toiduainete, delikatess-
kaupade ja veinide ostukoht

E. KÄÄRAMEES

Soovitab oma ärist soodsail tingimusil
jalgrattaid, fototarbeid, autotarbeid,
paadimootoreid ja elektritarbeid.

Haapsalus, Karja 4, tel. 50

Laualadu, ehitustarbed ja rauakaubad
Lastevankrid ja reformpõhjaga voodid

firma M. MANNOFF

Haapsalus, Karja t. 21, tel. 150

Taksiauto — tel. 175

A. Valdmann

Pagari- ja kondiitriäri

KOHVIK

Haapsalus, Karja tn. nr. 18, tel. 155

Hotell-restoran

„Tsentraal“

Haapsalus, Karja t. 26, tel. 94

I järgu köök. Numbritoad. Autogaraažid

Om. H. JAANSON

Tallinna naha-, saapa-, nõõri- ja hobuseriistade-
kauplus

J. TALTS

Soovitab oma ärist igasugust nahakaupa. Müük
suurel ja väikesel arvul.
Haapsalus, Turuplats nr. 4

Kööginõudekauplus ja plekisepatööstus

A. VALK

Haapsalus

DAAMIDE JA HÄRRADE JUUKSETÖÖSTUS

HAAPSALUS, KARJA T. NR. 6

E. PALIAS

Haapsalus, Karja 10, tel. 210

Raua- ja teraskaubad, jalgrattad. Rootsi
„Solo“ paadimootorite ja A-s. ARE
raadiotehase esindus

M. KVARNSTRÖMI ärist

Haapsalus, Karja tn. nr. 10
ostate soodsalt pudukaupu.

Foto ELMO NEIDRE

Haapsalus, Karja t. 18, tel. 60
Kvaliteet-amatöörtööd

Hotell-restoran
„Peterburg“

Haapsalus, Turupl. nr. 5, tel. 10, om. tel. 185

Parim köök, väliskeeli valitsev teenijaskond
24 numbrituba

Mängib parim orkester. Tantsusaal.
Teenimine kiire ja korralik.

Om. J. RULL

HOTELL-RESTORAN

„Tokio“

Nõmmel, Jaama tän. 6, telef. 520-89

ALATI SAADAVAL PUHTAD
NUMBRITOAD JA KABINETID

Suur saal koosviibimisteks

Autorehvid „Sigillo Verde“

PIRELLI

*Esindaja Eestis: K. Ennus ja Poeg.
Tallinn, Pärnu mnt. 24.*

Müügikoht Pärnus:

K-m. S. Gordin ja Vennad

Tallinna mnt. 9. Telef. 152.

MEHAANILINE PUUTÖÖSTUS

O.-U.

A. FLEMMING & KO

Tallinn, Tina tän. 19

Telefon 309-26

**Mehaaniline
tisleritööstus**

Restoran

F. IVANOV

Tallinn, Estonia puiestee 29

Telefon 467-75

Maitsvad söögid Odavad hinnad

J. Dicks & Ko

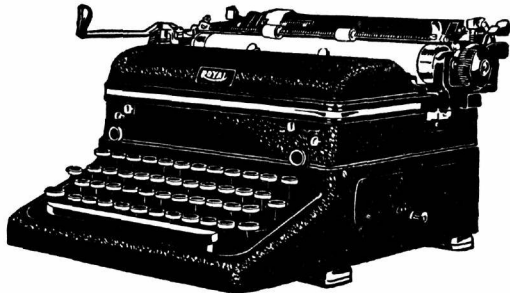
Pärnu, Pikk tän. 5, Telef. 97.

Välismaa veinid ja peenviinad.

Ameerika esimese klassi kirjutusmasin

Royal

1939. aasta mudel

Esindaja:

V-d LOUN & SCHITIKOV

Tallinn, Niguliste 18, telefon 434-37

A.-S. „EESTI REISIBÜROO“

Peakontor:

Tallinn, Raekojaplats, Kinga t. 3, tel. 433-20

Osakonnad:

Tartu, Suurturg 7, tel. 3-72 — Pärnu, Kalevi 42, Endla majas, tel. 1-13.

Telegrammide aadress: ERBO Tallinn.

1. RAUDTEEPILETITE MÜÜK:

- a) kõikidesse kodumaa jaamadesse.
- b) kõikidesse Euroopa suurem. linnadesse.

2. LAEVAPILETITE MÜÜK:

- a) kõikidel kodumaa ja Balti mere liinidel,
- b) ookeanipiletid Inglise, Saksa, Poola, Belgia, Prantsuse, Rootsi, Hollandi, Itaalia ja Ameerika liinidel, kõikidesse ulgumere sadamatesse.

3. ÕHUSÕIDUPILETITE MÜÜK:

„Aero“, „Aerotransport“, „Deutsche Lufthansa“ ja „Lot'i“ liinidele.

Esindus ja agentuur kõikidest suurematest Euroopa reisibüroodest. Rahavahetus ja valuuta ost turistidelt. Välismaa passide ja viisumite muretsemine. Ringsõidupiletid turistidele terves Euroopas, ka Nõukogude Venemaal. Kohalikkude autobuseliinide piletid, o-ü. „Mootor“ ja t.

Nõuanded ja arvestused reisude kohta tasuta

E. A.-K. Ü. ERAHAIGLA

TALLINN, NARVA MNT. 6-A. • TEL. 428-80

VESIRAVILA

Avatud k. 9—11 ja 4—7

Pärmi-, söehappe-, merisoola-, männiekstrakti-, kodumaa tervismuda-, raba-, vahu- ja neljarakuvannid. — Charcot-, mantel-, kapillaar-, šoti- ja aurudušid. — Istevann, valguskapp, aurukapp ja diatermia tervismudaga.

FIRMA JUHAN ANDREKSON

Pärnus, Laidoneri tän. 4. Telefon 2-58

Riide-, valmisriiete-, karusnahkade-, jalanõude- ja nahakauplus

Müük suurel ja väikesel arvul

NÕMME TARVITAJATEÜHING

»T U L U«

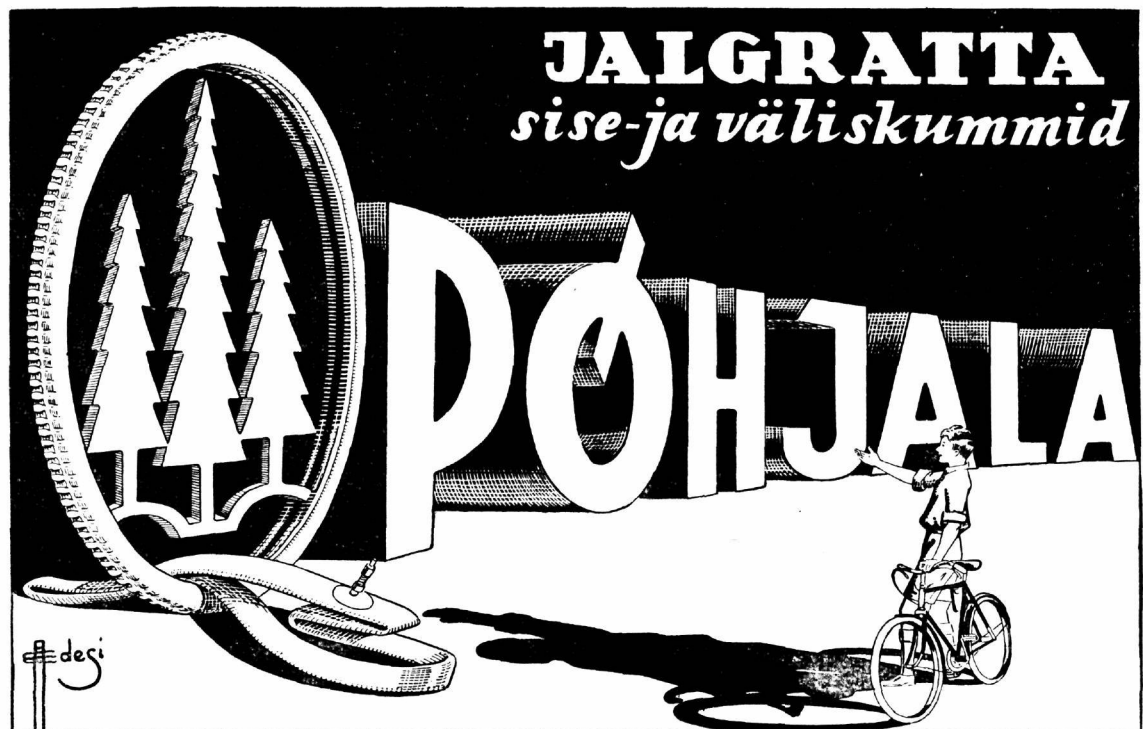
KAUPLUSED:

Jaama tn. 12
Metsa tn. 15
Pärnu mnt. 203
Pikk tn. 27
Valdeku tn. 42

Suurtüki tn. 5
Roheline tn. 5
Lootuse ja Hiiu tn.
nurgal 95/27

PUUHOVID:

Raudtee tn. 62
Lootuse ja Hiiu tn.
nurgal 95/27

A.-S. „ROTERMANN'I TEHASED“

END. CHR. ROTERMANN, ASUT. 1829. A.

*Suurveski
Leivatööstus
Ehitusraua-osakond
Auto-osakond*

TALLINNAS, TARTUS, VILJANDIS, NARVAS, PÄRNUS

K.-Ü. „TÖÖKOOL“

TALLINN, PÄRNU MNT. 28. TELEFON 462-56

N. Liidu kirjanduse keskladu Eestis

Külastage meie ladu, kus on suures valikus raamatuid ilukunsti, teadusliku, põllumajanduse ja tehnilise kirjanduse alal.

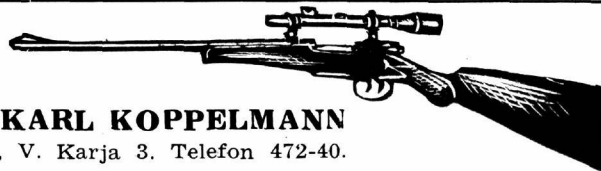
Uudiseid õhukaitse alal

	Kr.
Будь готов к ПВХО. Изд. III, 84 стр.	0.35
Вейцел. Химия и физика маскирующих дымов. 319 стр.	8.40
Казанский. Ветеринарная служба в условиях противовоздушной обороны. 243 стр.	3.20
Рачинский. Химия и индикация отравляющих веществ. 188 стр. Пособие для врачей и фармацевтов	1.60
Соболевский. Химия и технология боевых химических веществ. 578 стр.	12.00
Эдере. Химическое оружие и его токсическое действие	6.00

Igal nädalal saavad uued raamatud

Laskeriistade töökoda

Igasuguste laskeriistade parandus, uute osade ja padrunite laadimise abinõude valmistamine.

KARL KOPPELMANN

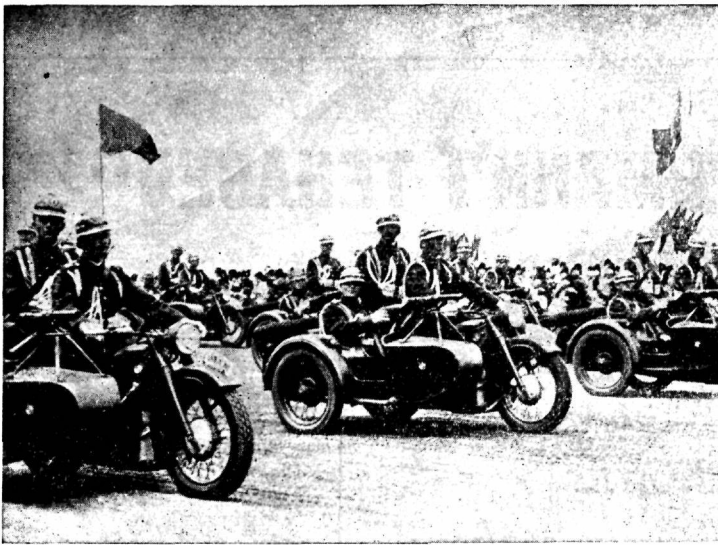
Tallinn, V. Karja 3. Telefon 472-40.

PEENNAHATÖÖSTUS

JOH. PARIS

TALLINN, HARJU 36

Moodsaid naisterahva käekotte, portfelle ja reisitarbeid.

BMW

Üldtunnustatud politsei
ja sõjaväe

MOOTORRATAS

Rumeenia politsei paraadil BMW-mootorrattastel

Politseis ja sõjaväes tarvitusel suurel hulgal: Saksas, Lätis, Nõukogude Venes, Bulgaarias, Ungaris, Rumeenias, Kreekas, Hollandis, Hollandi-Indias, Pärsias, Hiinas ja paljudes Lõuna-Ameerika riikides, nagu Columbias, Boliivias jne.

AINUESINDAJA: **LIER & ROSSBAUM** VIRU 7, TALLINN.

ETK JALGRATTAD

LUX OLYMPIA ETEK ORIGINAL

1939. a. hooaja trumbid. Tugevad ja luksusliku
välimusega. Nõudke selgitavaid katalooge.

MÜÜGIL TARVITAJATE- JA MAJANDUSÜHINGUIS

MÜÜGILADU TALLINNAS
NARVA MAANTEE 19